

NOVUM

Jan-Peter Loof: 'Ik ben geschrokken van de 'Pietitie''

Zaak v/d Maand

Ernst Jansen Steur

Het Verslag

Ontbijt met de decaan

Verdieping

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen:
Goed bedoeld, maar is het ook effectief?

Filmrecensie

Prisoners:

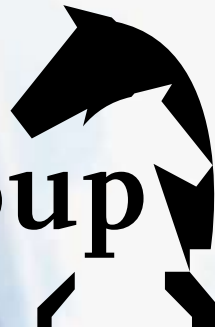
Cesare Beccaria vs Truman Capote

Ben jij klaar voor morgen?

Schrijf je in via www.youngtalentgroup.nl
en wees als eerste op de hoogte van:

- Masterclasses
- Stages/vacatures
- Business courses
- En meer ...

youngtalentgroup

Waarde lezer,

Het is maart en dat betekent dat we ons alweer over de helft van het lopend academisch jaar bevinden. Nog even blokken voor die laatste paar vakken of proberen nog eens wat inspiratie op te doen voor die vermaledijde (bachelor)scriptie. Daarnaast kunnen we ook al dan niet tevreden terugblikken op al hetgeen we het afgelopen half jaar hebben gedaan. Hebben we genoeg punten binnengesleept? Hebben we interessante nevenactiviteiten of stages ondernomen? Gelukkig is NOVUM er voor om u om tussen al deze gewetensvolle vragen op een ontspannen manier in uw vakgebied bij te blijven.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen bijvoorbeeld. Wat is dat nu precies? Onze redacteur Rogier van Geel doet dit hot item voor u uit de doeken in 'de Verdieping'. Vermoedelijk gaan ook uw nekharen recht overeind staan bij het horen van de naam 'Jansen Steur'. Deze 'horrorarts' werd onlangs veroordeeld tot drie jaar celstraf. Lees de analyse van Mireille Bosman in 'Zaak van de Maand'.

Als Leidse rechtenstudent bent u ongetwijfeld zeer betrokken bij onze faculteit, waardoor u beslist 'het Verslag' moet lezen. Onze redacteur Raphaël Donkersloot ontbeet met de decaan Rick Lawson en stelde hem enkele pittige vragen. Verder heeft u vast wel eens gehoord van de zogenaamde massive online open courses, oftewel 'MOOC's'. Deze maken het mogelijk dat iedereen op afstand colleges kan volgen en zouden het academisch onderwijs op deze manier dus een stuk toegankelijker maken. Is dat echt zo? Mohammad Sharifi schreef hierover een scherpe column. Als jurist kan het absoluut geen kwaad te beschikken over enige culturele baggage. Daarom heeft Niels Neve voor u het boek *The Fall* van Albert Camus gerecenseerd. Tot slot kunnen wij ook nog een nieuwe redacteur aan u presenteren. Fatima Jarmohamed komt onze geleerden versterken en debuteert deze maand met een zeer uitgebreide uiteenzetting over het fenomeen Bitcoins.

Op de cover van dit blad prijkt de foto van Jan-Peter Loof. Hij is universitair docent Staats- en Bestuursrecht aan deze faculteit maar ook Lid van het College voor de Rechten van de Mens. 'Bestaat dat dan?', zult u wellicht denken. Inderdaad, het College is onlangs opgericht en fungeert onder meer als opvolger van de Commissie Gelijke Behandeling. Lees ons interview met Jan-Peter Loof en neem zo een kijkje achter de schermen bij het College.

Rest mij niets anders dan u veel leesplezier toe te wensen en bovenal veel succes in de tweede helft van dit academisch jaar!

Maurice Jeurissen
Hoofdredacteur NOVUM

Volg ons op

NOVUM

@NOVUM_Law

Op weg naar de top?

Nu ben jij aan de beurt!

Bij HVG werken we al jaren aan de juridische top.
Wij weten als geen ander dat je dit alleen bereikt door samen te werken.
Wij hebben een team van toptalenten verzameld door te kijken naar
individuele kwaliteiten. We hebben een sfeer gecreëerd waarin deze
kwaliteiten het beste tot hun recht komen. Samen word je groot.
Heb jij het talent en de motivatie om ons te versterken?

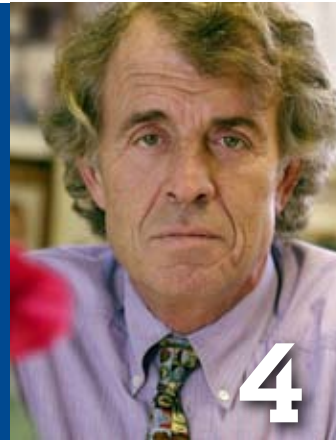
**Kijk voor meer informatie op
www.werkenbijhvg.nl**

Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP heeft een
strategische alliantie met Ernst & Young Belastingadviseurs LLP.

HVG

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	
3	Inhoudsopgave	
4	Zaak v/d Maand	Strafzaak neuroloog Jansen Steur
6	In Gesprek met	Jan-Peter Loof
9	Ter leering ende Vermaeck	
10	Verdieping	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – Een verkenning
14	Het Verslag	Ontbijt met de decaan
16	Boekrecensie	‘The Fall’ van Albert Camus
18	Inzending	Ilias Mahtab
19	Column	Higher education
20	Filmrecensie	Prisoners
22	Verdieping	Bitcoins
26	Verenigingen	
28	Faculteitszaken	
29	Column	Poolse Landdag

NOVUM is het maandblad van de Juridische Faculteitsvereniging Grotius te Leiden. NOVUM is ontstaan uit een fusie tussen het faculteitsblad Trias (1968) en het blad Request (1999) dat werd uitgegeven door het rechtenmentoraat Appèl.

NOVUM is aangesloten bij de Stichting Landelijk Overleg Juridische Faculteitsbladen (LOJF).

Oplage: 1.250 exemplaren
Ontwerp: Sharon Wijnhoud
Druk: JP Offset
ISSN-nummer: 1567-7931

U kunt NOVUM vinden bij de ingang van de faculteit, het juridisch café, het restaurant en bij C131. De redactie behoudt zich het recht voor ingeleverde stukken niet te plaatsen of te wijzigen. De inhoud van de artikelen vertegenwoordigt niet noodzakelijkerwijs de mening van de redactie.

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gereproduceerd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

Redactie

Hoofdredacteur
Maurice Jeurissen (06 34 34 38 39)
novum@law.leidenuniv.nl

Eindredacteur
Maurits Helmich (06 34 45 30 57)
novum@law.leidenuniv.nl

Redacteurs
- Tjalling Reijnders
Tjalling.reijnders@gmail.com
- Raphaël Donkersloot
raphaeldonkersloot@hotmail.com
- Thomas Weber
Thomas_91_91@hotmail.com
- Mireille Bosman
mireillebosman@hotmail.com
- Anna Tsheichvili
Anna_tsheichvili@hotmail.com

- Petra Chao
patrachao@gmail.com
- Rogier van Geel
rogier_van_geel@hotmail.com
- Niels Neve
nielsneve@live.nl
- Mohammad Sharifi
malayer11@hotmail.com
- Fatima Jamohamed
f.n.jamohamed@gmail.com

Adviesraad

- Prof. Dr. A.O. Lubbers
- Mw. Drs. A.F.M. van der Helm
- Mw. Mr. C. de Kruif
- Mr. G.K. Schoep
- Céril van Leeuwen, Assessor Fdr
- Koen Hamelink, praeses JFV Grotius

Contact

novum@law.leidenuniv.nl

Zaak v/d maand

Strafzaak neuroloog Jansen Steur

Na 10 jaar onderzoek, een tuchtzaak in eerste aanleg én in hoger beroep, volgde 11 februari jl. eindelijk de uitspraak in de strafzaak tegen neuroloog Jansen Steur. Jansen Steur wordt door het Openbaar Ministerie beschuldigd van het stellen van foute diagnoses bij negen patiënten. Volgens de neuroloog hadden ze alzheimer, MS of Parkinson. Uiteindelijk bleek dat de patiënten helemaal niet ziek waren. Door het OM was zes jaar geëist. Frank van Gaal, advocaat van Jansen Steur, pleitte voor volledige vrijspraak.

Verlaten van hulpbehoevende

Het OM legde Jansen Steur ten laste dat hij zich schuldig zou hebben gemaakt aan het verlaten van hulpbehoevenden met ernstig letsel en/of de dood tot gevolg (art. 255 jo. 257 Sr). Volgens de rechtbank gaat het ten aanzien van deze tenlastelegging om de vraag of de patiënten gedurende de periode dat zij bij de verdachte onder behandeling waren ook hulpbehoevend waren. Bepalend voor de kwalificatie 'hulpbehoevend' is of de patiënt nog in staat was over zijn eigen lot te beslissen. Volgens de rechtbank was daar in dit geval sprake van. De patiënten hadden om een second opinion kunnen vragen. De slachtoffers betoogden dat zij door de goede naam van Jansen Steur en zijn overtuigingskracht niet om een second opinion hadden gevraagd. Zij beschouwden Jansen Steur als een autoriteit. De rechtbank begrijpt dat de goede naam van Jansen Steur de keuze tot het vragen van een second opinion wellicht heeft bemoeilijkt maar dat dit de slachtoffers niet doet vallen onder 'hulpbehoevenden' in de zin van 255 Sr. Jansen Steur wordt van deze tenlastelegging dan ook vrijgesproken.

Door het OM was zes jaar geëist.
Frank van Gaal, advocaat van Jansen Steur,
pleitte voor volledige vrijspraak.

Mishandeling met lichamelijk letsel of de dood tot gevolg

Het OM vond ook dat Jansen Steur zich door zijn handelen schuldig heeft gemaakt aan mishandeling met lichamelijk letsel of de dood tot gevolg (art. 300 Sr). De twee belangrijkste leerstukken waar de rechtbank in dit geval aan moet toetsen om aan een bewijsverklaring te komen, zijn die van opzet en die van causaliteit.

Opzet

Opzet op het lichamelijk letsel of de dood hoefde niet bewezen te worden, opzet op de mishandeling wel. Volgens de Officier van Justitie was er dit geval sprake van voorwaardelijke opzet. Jansen Steur zou de patiënten willens en wetens hebben blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat hun gezondheid benadeeld werd. De rechtbank gaat in deze stelling mee. Jansen Steur wist dat zijn diagnoses speculatief waren, maar heeft nooit hulp van andere specialisten ingeroepen en heeft in meerdere gevallen nagelaten nader onderzoek te verrichten terwijl patiënten met klachten naar hem toe kwamen. Indien er wel onderzoeksresultaten waren, heeft hij deze stelselmatig genegeerd en de prognoses niet bijgesteld. Als arts wist hij wat de gevolgen waren van de medicatie die met deze prognoses samengingen. Dit heeft hem er echter niet toe bewogen de resultaten aan de patiënten kenbaar te maken.

Causaal verband

Voor een bewijsverklaring dient er sprake te zijn van een causaal verband tussen de handelingen van Jansen Steur en de dood dan wel het lichamelijk letsel van het slachtoffer. Dit gaat naar het leerstuk van de redelijke toerekening.

Vooraf ten aanzien van een slachtoffer dat zelfmoord heeft gepleegd is het causaal verband een punt van discussie. Mr. Van Gaal stelt dat het causaal verband niet kan worden aangetoond.

Volgens de rechtbank staat vast dat Jansen Steur het slachtoffer onterecht voorgehouden heeft dat zij zou leiden aan MSA, een spierziekte en dementie. Volgens hem bevond zij zich 'in de laatste fase' en zou zij een verstikkingsdood tegemoet gaan. Ondanks dat de zelfdoding moet worden aangemerkt als een eigen wilsbesluit

van het slachtoffer overweegt de rechtbank dat het handelen van Jansen Steur als een relevante veroorzakende factor heeft te gelden voor de dood van het slachtoffer. Dat er door de huisarts een mogelijke diagnose van de ziekte ALS was afgegeven, en dat deze ook invloed heeft gehad op de doodsangsten van het slachtoffer, maakt dat niet anders. Het was aan Jansen Steur, als behandelend arts, om het slachtoffer van haar angsten te bevrijden.

Gedeeltelijke bekentenis

Op zitting heeft Jansen Steur berouw getoond richting de slachtoffers en bekend dat een gedeelte van zijn diagnoses onjuist waren. Volgens hem waren de onjuiste diagnoses echter het gevolg van zijn medicijnverslaving. De diagnoses van dementie van verschillende slachtoffers acht hij echter wel correct. Volgens Jansen Steur ging het in die gevallen om een vroeg stadium van dementie waar medicijnen door de verzekering nog niet werden vergoed. Door middel van valse testuitslagen wilden hij de patiënten aan medicatie helpen.

Bewezenverklaring

De rechter acht bewezen verklaard dat Jansen Steur de gezondheid van acht patiënten heeft benadeeld met als gevolg zwaar lichamelijk letsel en in één geval de dood. Ook acht de rechtbank bewezen dat hij valse recepten heeft uitgeschreven voor eigen gebruik en een bedrag van 80.000 euro heeft verduisterd van een onderzoeksproject over dementie.

Straftoemeting

De rechtbank neemt het Jansen Steur kwalijk dat hij zijn handelen ten aanzien van de diagnoses dementie probeert te vergoelijken, in plaats van de slachtoffers antwoord te geven hoe het mogelijk is dat de neuroloog op een ernstige wijze hun gezondheid heeft benadeeld. Daarnaast heeft Jansen Steur door zijn handelen het vertrouwen in de neurologie in diskrediet gebracht. De ernstige gevolgen van de strafbare feiten worden ook in de straftoemeting meegewogen, maar in beperktere mate, omdat Jansen Steur het lichamelijk letsel of de dood van de slachtoffers niet had beoogd.

Deskundigen: ‘Zowel de ADHD als de narcistische trekken van Steur hebben een belangrijke doorwerking gehad in de ten laste gelegde feiten.’

Redelijke termijn?

In 2009 is het Openbaar Ministerie, na veel media-aandacht, Jansen Steur gaan vervolgen. Mr. Van Gaal stelt dat er in de straftoemeting rekening moet worden gehouden met het lange tijdsverloop. De rechtbank overweegt dat er als redelijke termijn voor een procedure in eerste aanleg twee jaar heeft te gelden, tenzij er sprake is van bijzondere omstandigheden. Volgens de rechtbank is daarvan in dit geval sprake omdat de omvang van het onderzoek groot was. Tientallen getuigen zijn gehoord en verschillende deskundigen hebben onderzoek moeten verrichten. Volgens de rechtbank is er dus sprake van een redelijke termijn. Met de ouderdom van de feiten wordt wel rekening gehouden.

Berichtgeving media

De negatieve media-aandacht neemt de rechtbank ook mee in de bepaling van de straf. Jansen Steur is altijd met zijn volledige naam aangeduid, er zijn ernstige vergelijkingen gemaakt (Van

Ernst Jansen Steur

dr. Frankenstein tot Joseph Mengele), en verdenkingen zijn regelmatig als vaststaande feiten gepresenteerd. Anderzijds erkent de rechtbank dat de media-aandacht wel heeft geleid tot strafrechtelijk onderzoek naar de verdachte.

Psychische stoornissen

Uit onderzoek door een psychiater en een klinisch psycholoog blijkt dat Jansen Steur last heeft van ADHD en dat er bij hem sprake is van een narcistische persoonlijkheidsstoornis. De medicijnverslaving heeft het reflectievermogen van Jansen Steur doen afnemen, en heeft er voor gezorgd dat Jansen Steur in de periode van de strafbare feiten nog meer te kampen had met zijn stoornissen. De deskundigen denken dat zowel de ADHD als de narcistische trekken van Jansen Steur belangrijke doorwerking hebben gehad in de ten laste gelegde feiten. Volgens de onderzoekers kon Jansen Steur ten tijden van de strafbare feiten onvoldoende zijn wil overeenkomstig zijn medische inzichten bepalen. Zij achten Jansen Steur dan ook verminderd toerekeningsvatbaar.

Toch volledig toerekeningsvatbaar

De rechtbank neemt de conclusie van de deskundigen dat de stoornissen van Jansen Steur belangrijke doorwerking heeft gehad in de ten laste gelegde feiten niet over. De rechtbank overweegt dat de stoornissen van Jansen Steur hem ook niet in de weg hebben gestaan om carrière te maken. Daarnaast heeft Jansen Steur in veel gevallen patiënten wél op de juiste wijze behandeld. De rechtbank acht hem daarom volledig toerekeningsvatbaar en besluit tot onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 3 jaar. Daarnaast krijgen de nabestaanden van het slachtoffer dat zichzelf van het leven beroofde een schadevergoeding van iets meer dan 5.000 euro op basis van art. 6:108 BW. De geëiste shockschade van 25.000 euro wordt niet toegewezen.

Vervolg...

De slachtoffers en het OM hebben laten weten blij met de uitspraak van de rechtbank te zijn. Mr. Van Gaal heeft echter inmiddels al laten weten dat Jansen Steur in hoger beroep gaat. Het Duitse Openbaar Ministerie heeft tevens bekend gemaakt dat zij een strafrechtelijk onderzoek zijn begonnen naar Jansen Steur. ■

In gesprek met

Jan-Peter Loof

Jan-Peter Loof is alumnus van deze faculteit en tegenwoordig is hij hier universitair docent Staats- en Bestuursrecht. Daarnaast is hij lid van het onlangs opgerichte College voor de Rechten van de Mens. De meesten van u zullen nog maar weinig weten van dit instituut. Hoog tijd dus voor NOVUM om Jan-Peter Loof hierover eens te ondervragen.

U bent zoals gezegd lid van het College voor de Rechten van de Mens. Kunt u kort vertellen wat deze functie inhoudt?

Het College is opgericht in 2012 en heeft volgens de wet tot doel 'in Nederland de rechten van de mens, waaronder het recht op gelijke behandeling, te beschermen, het bewustzijn van deze rechten te vergroten en de naleving van deze rechten te bevorderen'. Vervolgens werkt de wet dit uit in allerlei taakomschrijvingen: onderzoek doen, rapporteren over de naleving van mensenrechten in Nederland, advies geven, voorlichting geven, ratificatie van nieuwe verdragen stimuleren, klachten over discriminatie behandelen. De twaalf Collegeleden zijn verantwoordelijk voor de uitoefening daarvan. Elk Collegelid heeft daarbij een bepaald onderwerp onder zich; voor mij is dat met name 'vrijheidsbeneming'. Nederland is partij bij een aantal verdragen die handelen over de toestand van gedetineerden. Vooral de *Convention against Torture* (CAT) is erg belangrijk. Onder dat verdrag heeft elke regering de verplichting om periodiek te rapporteren aan het VN-comité dat toezicht houdt op de naleving van dit verdrag. Zo'n comité wil echter naast het regeringsrapport ook graag een rapport van een onafhankelijke nationale instantie, om te controleren of de regering de situatie niet te rooskleurig voorstelt. Vervolgens komt dat comité met bepaalde aanbevelingen aan de Nederlandse regering. Het opstellen van die onafhankelijke rapportage en het toezicht houden op de implementatie van die aanbevelingen zijn twee van mijn belangrijkste bezigheden: we proberen met bestuurders, ambtenaren en inspecties in gesprek te blijven, zodat die echt wat dóen met die aanbevelingen.

In vergelijking met een groot deel van de rest van de wereld doet Nederland het natuurlijk gewoon heel goed.

Tegelijkertijd fungeert het College voor de Rechten van de Mens ook als opvolger van de Commissie Gelijke Behandeling. Burgers kunnen bij het College dus nog steeds klagen over een vermeende schending van die gelijke behandeling. Bent u als collegelid dan ook een soort rechter?

In zekere zin is het een soort van informele rechtspraak, de uitspraken van het College zijn immers niet bindend. We zitten niet in toga en klagers hebben ook geen advocaat nodig. Wel krijgen mensen die willen klagen over discriminatie vaak hulp van een medewerker van een antidiscriminatiebureau. Als Collegelid buig ik me zo en nu dan over zulke klachten.

De Commissie Gelijke Behandeling heeft in het verleden regelmatig het verwijt gekregen 'te links' te zijn en zich met onbenullige zaken bezig te houden. De PVV sprak in haar verkiezingsprogramma bijvoorbeeld van 'multiculturele schijnrechtbanken'. Hoe gaat het College om met dergelijke sentimenten?

Het is in ieder geval iets waar het College zich zeer van bewust is. Die kritiek heeft ook een belangrijke rol gespeeld bij de omvorming van de Commissie Gelijke Behandeling naar het College voor de Rechten van de Mens. De Commissie wilde toch een beetje van dat imago af en zich met meer bezighouden dan alleen gelijke behandeling. Maar een probleem is nog steeds dat de klachten die binnenkomen niet altijd over hele belangrijke kwesties gaan. Onlangs was er bijvoorbeeld een geval waarin een man klaagde dat een boekhandel tijdens Moederdag alle moeders gratis koffie aanbood. Als je letterlijk naar de wet kijkt dan is dat inderdaad niet toegestaan. Maar wij denken op zo'n moment natuurlijk: 'deze zaak gaat helemaal nergens over'. Het doel van de gelijke behandelingswetgeving is immers het bestrijden van maatschappelijke achterstand van bepaalde groepen in de samenleving. Een dergelijke klacht heeft daar niets mee te maken. De gelijke behandelingswetgeving biedt echter geen uitweg voor deze kwesties. Een mechanisme zoals het EVRM bijvoorbeeld heeft om met evident irreële zaken

om te gaan kent onze wetgeving niet. Als het aan mij ligt mag de optie om daar verandering in te brengen best eens besproken worden. Tegelijkertijd moeten we wel voorzichtig zijn om zaken te snel als ‘onbenullig’ af te doen. Een aantal kleinigheidjes kunnen bij elkaar best een optelsom vormen van serieuze discriminatie. Voor een blank westers persoon is dat niet altijd eenvoudig om in te zien.

U zei al dat de uitspraken van het College niet bindend zijn. Wat gebeurt er nu eigenlijk nadat het College heeft geoordeeld dat een bepaald geval in strijd is met de gelijke behandelingswetgeving?

Dat is inderdaad een terechte vraag. Als College proberen we in ieder geval te monitoren wat er gebeurt nadat er een uitspraak is

gedaan. Na twee maanden bellen we zowel met de verzoeker als de verweerder en dan zie we dat er in de praktijk behoorlijk veel navolging aan die uitspraken wordt gegeven. Wel valt op dat de situatie moeilijker ligt in gevallen van raciale discriminatie. Daar krijgen we naar verhouding ook vrij weinig klachten over. Dat heeft voor een deel ook te maken met bewijskwesties. Hoewel een verzoeker slechts ‘aannemelijk hoeft te maken dat er sprake is van discriminatie’ blijkt dit in de praktijk toch vaak voor problemen te zorgen. Als mensen al klagen over discriminatie op grond van ras dan gaat het vaak over sollicitatiegesprekken waarbij men het vermoeden heeft dat ras een rol heeft gespeeld bij de afwijzing. Zoiets is vrij lastig te bewijzen. Soms voelen we bij een zitting ook aan dat er duidelijk iets niet in de haak is maar alleen op zo’n gevoel mogen we natuurlijk niet afgaan.

Wat voor soort klachten komen het meeste binnen bij het College?

Er wordt veel geklaagd over discriminatie op grond van geloofs-overtuiging, en dan met name door mensen met een islamitische achtergrond. Denk bijvoorbeeld aan meisjes met een hoofddoek die moeite hebben met het vinden van een stage of op het werk onder druk gezet worden om die hoofddoek af te doen. Ook klachten over leeftijdsdiscriminatie komen relatief vaak voor. Onlangs heeft het kabinet bijvoorbeeld aangekondigd het mogelijk te willen maken dat werkgevers in het kader van de bestrijding van jeugdwerkloosheid specifiek mogen werven in de leeftijdscategorie van mensen tussen 18 en 27 jaar. Daardoor krijgen we veel vragen van bijvoorbeeld vakbonden met de vraag of dat geen discriminatie is.

Hoe gaat het in zijn algemeenheid eigenlijk met de mensenrechtensituatie in Nederland?

In vergelijking met een groot deel van de rest van de wereld doet Nederland het natuurlijk gewoon heel goed. Toch zien we wel dat bepaalde groepen af en toe in het gedrang komen bij de uitoefening van hun mensenrechten. Mensen met een buitenlandse afkomst zijn vaker slachtoffer van mensenrechtenschendingen.

Van kinds af aan kreeg ik in zekere zin al de nuance tussen goed en kwaad mee.

Ook kun je denken aan mensen met een fysieke of geestelijke beperking. Het openbaar vervoer en de toegankelijkheid van gebouwen leveren voor mensen met een beperking nog steeds veel problemen op. In de ons omringende landen is dat vaak beter geregeld. Verder zijn mensen die afhankelijk zijn van bijstand of maatschappelijke ondersteuning erg kwetsbaar op het

gebied van privacy. Die worden namelijk zeer streng gecontroleerd. Je kunt je afvragen of dat niet te ver is doorgeschoten.

Naar aanleiding van enkele recente incidenten in de media en discussie rondom Zwarte Piet zijn sommigen van mening dat Nederland racistischer of in ieder geval minder tolerant is geworden. Hoe kijkt u daarnaar?

Het is heel moeilijk om daar de vinger op te leggen. Het zou bijvoorbeeld ook kunnen dat mensen die racistisch bejegend worden beter in staat zijn om voor zichzelf op te komen waardoor er meer aandacht voor zulke incidenten ontstaat. Dat is misschien ook alleen maar goed.

Ik ben wel geschrokken van de taferelen rond de aanbidding van de 'Pietitie'.

Wat de kwestie rond Zwarte Piet betreft, daar hebben we binnen het college ook veel over gesproken. We hebben daarin niet een heel uitbundig standpunt ingenomen, maar we vonden het in ieder geval goed dat die discussie gevoerd werd. Daarom was het ook jammer dat de onderzoeker van de VN gelijk sprak over racisme. Toch ben ik wel geschrokken van de taferelen rond de aanbidding van de 'Pietitie'. De mensen die toen op tv kwamen stonden gewoon onversneden racistische uitspraken te doen. Toen dacht ik wel van: 'Je hoeft in Nederland maar een steen op te lichten en dan ligt het racisme kennelijk gewoon aan de oppervlakte'. Dat vond ik wel ontluisterend. Ook vond ik het jammer dat de politiek zich zo afzijdig hield van de discussie. Het was echt een gemiste kans om in te spelen op gevoelens die toen sterk in de samenleving leefden.

Naast Lid van het College voor de Rechten van de Mens bent u ook hoofdredacteur van het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten, dat wordt uitgegeven door het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) en bestuurslid van de landelijke Onderzoekschool Rechten van de Mens.

Waar komt deze enorme betrokkenheid van u bij de mensenrechten vandaan?

Dat is een goede vraag. Voor een groot deel ben ik geleidelijk aan in mijn huidige functies gerold. Wel zijn er een aantal belangrijke momenten in mijn leven geweest die een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van die grote belangstelling. Bijvoorbeeld het verhaal van mijn vader. Tijdens de Tweede Wereldoorlog moest hij dwangarbeid verrichten voor de Duitsers in een kamp ergens in Hannover. Op een gegeven moment werd dat kamp door de geallieerden gebombardeerd. Daarna werd hij opgevangen door een Duitse dominee en zijn gezin en die hebben tot het einde van de oorlog voor hem gezorgd. Dus van kinds af aan kreeg ik in zekere zin al de nuance tussen goed en kwaad mee: niet alle Duitsers waren boosdoeners. Ook tijdens mijn studie heb ik me veel in de mensenrechten verdiept en zodoende heb ik veel interessante mensen in dat vakgebied leren kennen.

Ter leering ende vermaeck

Zoveel te lezen, te zien, te ervaren, zo weinig tijd! Welke boeken, films en documentaires verruimen uw blik op de wereld, verbreden en verdiepen uw kennis van het recht of kunnen u laten ontspannen zonder de sferen van het recht te verlaten? Elke maand maakt de redactie van de NOVUM een selectie van audiovisuele en tekstuele producten die het leven van de rechtenstudent verrijken en kunnen worden gebruikt ter leering ende vermaeck.

Serie - True Detective

Begin 2014 kwam HBO met een nieuwe serie: True Detective. De kijker volgt twee rechercheurs, gespeeld door Matthew McConaughey en Woody Harrelson, die gedurende 17 jaar een rituele moord proberen op te lossen. Het eerste seizoen beslaat acht afleveringen, waarvan er nu vijf zijn uitgezonden in Amerika. Al vijf afleveringen weten de makers een omineuze sfeer neer te zetten, intrigerende karakterontwikkelingen te bedenken, fantastische acteerprestaties neer te zetten, en een fascinerende verhaallijn te schrijven. Als de laatste drie afleveringen net zo goed zijn als de voorgaande vijf, dan mag dit met recht een van de beste series tot nu toe worden genoemd.

The Human Stain

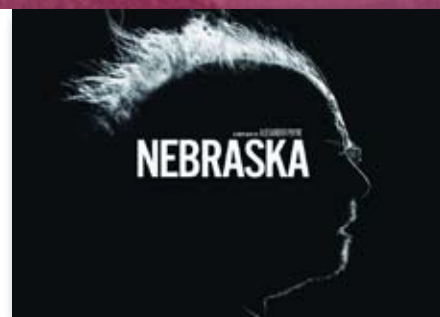
PHILIP ROTH

Leesgroep – Recht & Literatuur

Vanaf eind april tot en met half juni wordt er een leesgroep Recht en Literatuur georganiseerd door prof. H.M.T. Holtmaat. De leesgroep zal *The Human Stain*, een boek van auteur Philip Roth, lezen. Aan de hand van het boek zal kritisch gereflecteerd worden op juridische maatregelen die in het leven geroepen worden om discriminatie op basis van ras, geslacht, gearardheid, leeftijd en handicap tegen te gaan. Opgeven kan door een mailtje te sturen naar prof. Holtmaat. Meer informatie kan gevonden worden via <http://law.leidenuniv.nl/studenten/nieuws-2013/leesgroep-recht-en-literatuur-the-human-stain-door-philip-roth.html>

Film - Nebraska

Alexander Payne laat in zijn nieuwste werk *Nebraska* zien dat er geen ingewikkelde middelen nodig zijn om een goede film te produceren. In al zijn eenvoud blinkt de film uit en is dan ook terecht genomineerd voor Best Picture in de 86ste Oscar uitreiking. *Nebraska* vertelt het verhaal van Woody Grant (Bruce Dern), een oude en onverschillige alcoholist die in al zijn naïviteit gelooft dat hij 1 miljoen dollar heeft gewonnen. Dit geloof baseert hij op een brief waaruit hij niet kan opmaken dat de prijs slechts illusoir is en louter bestemd ter promotie van een bedrijf. De prijs kan hij ophalen in Lincoln, Nebraska. Met de hulp van zijn vervreemde zoon David (Will Forte) onderneemt hij deze reis vanaf Montana. Wanneer zij enige tijd verblijven in de geboortestad van Woody, gelooft de omgeving door een misverstand dat Woody daadwerkelijk een miljoen heeft gewonnen. Met dit plot legt de film op een bijzondere wijze twee soorten menselijke karakters bloot: pure oprechtheid tegenover gewetenloze opportuniteit.

Verdieping

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – Een verkenning

Een veel gesignaleerd probleem in de ontwikkeling van *Duurzaam Ondernemen (Corporate Sustainability)* is de inhoud van dit vakgebied en de afbakening daarvan. Wat valt onder de noemer *Duurzaam Ondernemen*? Vaak wordt gedacht aan de bescherming van het milieu door het verkopen van milieubewuste auto's of aan hulpeloze fabrieksarbeiders die zuchten onder de macht van grote westerse ondernemingen. Ook wordt vaak gedacht aan PR-stunts, bedacht door marketing- en communicatiedeskundigen die hun cliënten in een zo goed mogelijk daglicht willen stellen, zonder zich te verplichten hun beloften in de praktijk waar te maken. Hoe optimistisch dan wel pessimistisch deze voorstellingen ook zijn, zij zullen vrijwel altijd te kort doen aan de werkelijke inhoud van duurzaam ondernemen. Aan de hand van enkele, voor de jurist relevante, voorbeelden kan worden gedemonstreerd dat *Duurzaam Ondernemen* en het daarmee onlosmakelijk verbonden *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (Corporate Social Responsibility - MVO)* de laatste jaren steeds belangrijker zijn geworden voor het bedrijfsleven en zich ontwikkeld hebben tot een agenda die voor de moderne ondernemer onontkoombaar is.

Begin 2013 ontstond veel aandacht in de pers voor de mogelijke privatisering van de Nederlandse drinkwaterindustrie. Het zou onverantwoord zijn om de drinkwaterproductie over te laten aan grote multinationals zoals het Franse Suez S.A. en anderen. De Europese richtlijn die deze privatisering mogelijk zou maken vormde volgens velen een bedreiging voor de kwaliteit van het drinkwater en kwam bovendien ook in strijd met de nationale drinkwaterwet die privatisering verbodt. Deze mening werd in andere lidstaten gedeeld en naar schatting 1,5 miljoen Europeanen verenigden zich in een burgerinitiatief dat euro-commissaris Michel Barnier onmogelijk kon negeren.¹ De plannen gingen van tafel, hetgeen wil zeggen dat de consument zegevierde over autoriteit en grootbedrijf. Op 17 februari jl. werd zelfs een burgerinitiatief ondertekend door bijna twee miljoen EU burgers, met als eis de algehele afschaffing van de privatisering van waterbedrijven in heel Europa.² Dit burgerinitiatief is slechts een van de vele voorbeelden van een steeds mondigere opstelling van consumenten tegenover de macht van grote ondernemingen, waarbij de laatsten zich moeten aanpassen aan regelgeving, waarin rekening wordt gehouden met de wensen van de consument.

De Europese consument is slechts een van de vele belanghebbenden in de waterindustrie. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) voorspelt dat in 2030 zevenenveertig procent van de wereldbevolking zal leven in gebieden waar een ernstig gebrek aan water heerst.³ Dit gaat gepaard met een wereldbevolking die tegen het jaar 2030 de 8 miljard voorbij is en dus een groeiende behoefte heeft aan voedingsproducten en brandstoffen. Aangezien water een essentieel onderdeel is van de voedselproductie en in toenemende mate in die van brandstoffen (met name biobrandstoffen en andere brandstoffen met duurzaamheidsperspectief), kan iedere helder denkende ondernemer voorspellen dat hier een dilemma dreigt in het management van de supply chain, terwijl het voor een vooruitkijkende jurist duidelijk moet zijn, dat aanzienlijke veranderingen op het gebied van waterwetgeving op stapel staan. Hierbij komt de morele, maar daarom nog niet minder valide, 'MVO'-overweging, dat onvermogen de boeren de droogte in hun thuisland niet zullen kunnen ontvluchten en hierdoor niets meer kunnen produceren en/of bijdragen aan de voedselvoorziening.

Water is dus voor veel bedrijven een belangrijke schakel in hun *supply chain*. Maar niet alleen bij de duurzame toevoer van water is MVO-relevant op het gebied van *supply chain management*. Denk bijvoorbeeld aan de toestand van de kledingindustrie in Bangladesh, die sinds vorig jaar voortdurend de aandacht heeft getrokken van de media. De situatie barstte los toen in april 2013 de grote kledingfabriek 'Rana Plaza' instortte, met ongeveer 1,100 doden als gevolg.⁴ In één klap drong het door tot de publieke opinie dat de grote meerderheid van westerse kledingbedrijven hun productie heeft uitbesteed aan fabrieken in landen waar weinig of geen bescherming is voor arbeiders (met name waar het gaat om kwetsbare groepen zoals vrouwen en kinderen) met het doel op deze manier hun kleding zo goedkoop mogelijk te kunnen produceren. Veel bedrijven, met name Walmart, Sears, en andere Amerikaanse bedrijven, weigerden om schadevergoeding te betalen aan de slachtoffers van deze rampzalige *supply chain* regulering, met als argument dat zij binnen de wet hadden gehandeld en tot niets verplicht waren.⁵ Vanuit juridisch oogpunt is dit standpunt weliswaar verdedigbaar, maar zeker niet duurzaam. De regering van Bangladesh zwichtte onder de druk

van buiten- en binnenlandse pressiegroepen en heeft sinds kort de arbeidswetgeving aangepast om de veiligheid in fabrieken beter te waarborgen en het vormen van vakbonden te vergemakkelijken. Een nieuwe (overigens door Amerikaanse kledingbedrijven gefinancierde) vakbond, de 'Alliance for Bangladesh Worker Safety', brengt ieder half jaar een rapport uit om de verscherpende hervormingen binnen deze nationale industrie te documenteren. Bovendien hebben andere grote firma's zoals Primark en C&A zich wél tegemoetkomend opgesteld door in nauwe samenwerking met de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) een fonds op te richten ter compensatie van getroffen belanghebbenden.

Sommige bedrijven zijn al druk bezig om van de maatschappelijk verantwoordelijke manier van ondernemen een *booming business* te maken. Een uitstekend voorbeeld hiervan is de Prius, de hybride auto van Toyota die zich in de afgelopen jaren heeft weten te ontwikkelen tot een ware cultus voor de verantwoordelijke autokoper.⁶ Toen in de jaren '90 duidelijk begon te worden dat uitputbare energievarianten niet lang meer een efficiënte

benzinebron zouden zijn zette Toyota zo'n duizend ingenieurs in om een nieuwe auto te ontwikkelen die optimaal gebruik kon maken van zowel benzine als elektriciteit. Het duurde wel zeven-tien jaar voordat de in 1993 ontwikkelde visie van Toyota uiteindelijk winst begon op te leveren, maar al ruim daarvoor was Toyota's reputatie als pionier van de duurzame technologie gevestigd. Degene die denkt dat duurzaam autorijden slechts iets is voor de autoconsument met een slechte smaak zal zich moeten bedenken nu Tesla Cars uit Californië zich razend snel heeft ontwikkeld tot een bedrijf op wereldniveau in het produceren van elektrische auto's met een uiterlijk vergelijkbaar met dat van een sportieve Porsche. Ondanks de hoge prijs voor dit nieuwe type auto is de beurswaarde van Tesla over de eerste zeven maanden van 2013 verviervoudigd. Dit wordt in de hand gewerkt door het matigende effect op de prijs van belastingaftrek voor de consu-

Sommige bedrijven zijn al druk bezig
om van de maatschappelijk
verantwoordelijke manier van ondernemen
een *booming business* te maken.

Overheidsinitiatieven zoals het bieden van fiscale voordelen voor maatschappelijk verantwoordelijk gedrag vormen een belangrijke pijler van MVO. De overheid produceert steeds meer wet- en regelgeving met betrekking tot de zorgvuldige omgang van het bedrijfsleven met al haar belanghebbenden. Een van de voornaamste voorbeelden van dit soort regelgeving is de zogenaamde 'Code Tabaksblad', oftewel de Nederlandse *Corporate Governance Code*. Deze code is (nog) niet wettelijk afdwingbaar, maar schrijft een aantal *best practice* normen van deugdelijk ondernemingsbestuur voor aan in Nederland op de beurs genoteerde ondernemingen. Sinds 2005 kwalificeert de code ook als gedragscode in de zin van art. 2:391 lid 5 BW en is een vennootschap dan ook verplicht in haar jaarverslag mededeling te doen over de naleving van de *Corporate Governance Code*. Bovendien is uit eerdere rechtspraak gebleken dat de Code uitdrukking geeft aan de 'in Nederland heersende algemene rechtsovertuiging' en dus door de rechter moet worden meegewogen in zijn uiteindelijke beslissing.⁷ Dit dwingende principe van *comply or explain* heeft de Code een aanzienlijke invloed gegeven, met als gevolg dat deze slechts bij hoge uitzondering niet door een beursgenoteerde vennootschap wordt nageleefd. Hier komt bij dat Nederland niet het enige land is met dergelijke regelgeving. In de Verenigde Staten is in 2002 de *Sarbanes-Oxley Act* tot stand gekomen als een reactie op de Enron fraude. De wet verzekert onder andere de bescherming van investeerders door eisen te stellen aan de transparantie en zorgvuldigheid van ondernemingen bij het opstellen van hun financiële rapporten. Van groot belang voor MVO is titel drie van de wet, die eist dat leidinggevende persoonlijke verantwoordelijkheid (*individual responsibility*) nemen voor de juistheid en volledigheid van de financiële rapporten van hun vennootschap. Al deze regulering op nationaal niveau kan ook niet los gezien wor-

den van supranationale richtlijnen zoals die van de OESO, de EU en andere organisaties zoals de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) en de Internationale Organisatie voor Standaardisatie (ISO).

Al deze voorbeelden laten onverlet dat MVO constant onder druk staat van sceptici die voornamelijk de negatieve kanten van maatschappelijk verantwoord gedrag belichten. Zo zou het aanscherpen van de arbeidswetgeving ten gunste van arbeiders in een land als Bangladesh kunnen leiden tot hogere productiekosten, waardoor het internationale bedrijfsleven zich zou terugtrekken om een ander land op te zoeken waar de productie goedkoper is. Veel bedrijven zeggen wel dat zij voldoen aan de *Corporate Governance Code*, maar hoe komt het dan dat geschillen tussen bestuur en aandeelhouders in de rechtbank moeten worden beslecht? Hoe komt het tot het manipuleren van de libor rente en tot de gang van zaken bij *SNS property finance*? De door het Vaticaan gesteunde *Christian Equity Index* (CEI) stelt strenge eisen aan de producten

Ondanks deze kritiek
kan het toenemende belang van MVO
voor duurzaam ondernemerschap
niet langer worden genegeerd.

waarin zij investeren. Zo wordt geen geld gestoken in wapens en tabak, maar ook niet in voorbehoedsmiddelen.⁸ Dit terwijl het gebruiken van contraceptiva de verdere verspreiding van de woestende aids-epidemie in met name Subsahara Afrika zou kunnen voorkomen. Ronduit duivels is het dilemma van een Amerikaans fruitbedrijf dat in Colombia guerrillastrijders afkocht om haar eigen werknemers te beschermen, waarbij niet-betaling rechtstreekse gevolgen zou hebben voor de levens van

De belangrijkste boodschap van het maatschappelijk verantwoord ondernemen is dat het simpelweg onmogelijk is om niets te doen.

de eigen werknemers en daarmee voor de continuïteit in de bedrijfsvoering. Alle betrokken partijen wisten dat de betaalde sommen geld zouden worden besteed aan wapens, die dood en verderf zouden zaaien in de rest van het land. De ideeën achter de Teslas, de biologische voedselproductie en de mensrechtelijk verantwoorde kledingindustrie zijn goed bedoeld, maar blijven buiten bereik van de consument met een gelimiteerd inkomen, zo zeggen de sceptici. Men zou zich af kunnen vragen of MVO wel bestaat.

Ondanks deze kritiek kan het toenemende belang van MVO voor duurzaam ondernemerschap niet langer worden genegeerd. Het is niet voor niets dat voorheen een ter goeder naam en faam bekend staande onderneming als de Rabobank een schikking moest treffen met financiële autoriteiten tot circa 774 miljoen euro.⁹ De Rabobank heeft daarna als een van de eerste banken ter wereld definitief de bonussen voor al haar personeel afgeschaft. De bank realiseert zich dat een goede reputatie essentieel is en investeert daarom via 'Rabo Development' in toegang tot verantwoordelijk bankieren voor het bedrijfsleven in ontwikkelingslanden. Het ontwikkelen van de hybride auto door Toyota heeft ertoe geleid dat tientallen andere autofabrikanten aan het werk gingen om hun eigen hybride modellen te ontwikkelen, die nu in grote getale op de markt worden gebracht. De *Corporate Governance Code* wordt dan wel niet altijd nageleefd, maar aan het negeren van de code worden in toenemende mate sancties verbonden. Maatschappelijke druk heeft ervoor gezorgd dat sportkleding- en schoeiselgigant 'Nike' zich als verantwoordelijk bedrijf heeft opgesteld en kinderarbeid in haar productieketen heeft afgeschaft, met als resultaat dat de winsten van het bedrijf alleen maar omhoog schoten.

De belangrijkste boodschap van het maatschappelijk verantwoord ondernemen is echter dat het simpelweg onmogelijk is om niets te doen. De gang van zaken rondom de kredietcrisis heeft aangetoond dat onverantwoordelijk ondernemersgedrag tot desastreuze consequenties kan leiden. Het is ook duidelijk geworden dat nalatigheid bij het zoeken van alternatieve oplossingen voor de maatschappelijke fricties die gepaard gaan met het winststreven van ondernemingen, zou kunnen leiden tot ernstige schade voor, en zelfs de ondergang van, het bedrijfsleven. Daarnaast accepteert de samenleving niet meer dat onzorgvuldig wordt omgegaan met haar investeringen, het

milieu en haar mensen. Dit valt onder meer af te lezen uit het Europese burgerinitiatief van waterconsumenten en de toenemende belangstelling voor verantwoordelijk investeren in ontwikkelingslanden. Het valt ook af te lezen uit de toenemende aandacht voor goede MVO-regelgeving en de naleving daarvan. MVO is geen wondermiddel, maar de talloze voorbeelden van succesvol maatschappelijk verantwoordelijk – en vooral ook duurzaam – ondernemen spreken voor zich en zullen alleen maar in aantal en omvang blijven groeien. Bedrijven staan voor de keuze dit óf over zich heen te laten komen óf zich hierin proactief op te stellen en daarmee bij te dragen aan een gezonde en duurzame samenleving. Op MVO-terrein goed onderlegde juristen zouden bij dit laatste van grote waarde kunnen zijn. ■

¹ "Burgers EU dwarsbomen privatisering water." VK. N.p., 21 June 2013. Web. 19 Feb. 2014. <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2800/Europese-Unie/article-detail/3463073/2013/06/21/Burgers-EU-dwarsbomen-privatisering-water.dhtml>>.

² Volkskrant, 18 februari 2014.

³ Environmental Outlook to 2030, Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), 2008.

⁴ "Bursting at the seams." The Economist. The Economist Newspaper, 26 Oct. 2013. Web. 19 Feb. 2014. <<http://www.economist.com/news/business/21588393-workers-continue-die-unsafe-factories-industry-keeps-booming-bursting-seams>>.

⁵ Greenhouse, Steven. "U.S. Retailers Decline to Aid Factory Victims in Bangladesh." The New York Times. The New York Times, 22 Nov. 2013. Web. 19 Feb. 2014. <<http://www.nytimes.com/2013/11/23/business/international/us-retailers-decline-to-aid-factory-victims-in-bangladesh.html?pagewanted=2&adxnln=1&adxnnlx=1392138132-AbY4vHoLLKhZ3XMsogHP/Q>>.

⁶ Walters, Richard. "Toyota's gamble on the Prius." Financial Times. N.p., 6 Nov. 2013. Web. 19 Feb. 2014. <<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/146ad23c-7230-11e2-89fb-00144feab49a.html#axzz2fYHuVJ4>>.

⁷ HR 13-07-2007, NJ 2007, 434 (ABN AMRO/VEB c.s.), HR 09-07-2010, NJ 2010/544 (ASMI/Hermes c.s.)

⁸ van Geel, Rogier, and Gilles Becker. "Leiden Law Blog." God in the Investment Business, 25 Mar. 2013. Web. 18 Feb. 2014. <<http://leidenlawblog.nl/articles/god-in-the-investment-business1>>.

⁹ "Rabobank." treft schikking in Libor- en Euriboronderzoeken. N.p., n.d. Web. 19 Feb. 2014. <<https://www.rabobank.com/nl/float/libor>>

Het verslag

Ontbijten met de decaan: polderen over minderheidskwes- ties, de inschrijfboete en de verhoogde koffieprijzen

Een unieke gelegenheid

In de vroege ochtend van woensdag 12 februari loop ik richting zaal A.051a, waar het ontbijt volgens de website zal plaatsvinden met de decaan Rick Lawson, de decaan van onze prachtige faculteit. Ik voel me nog aardig vermoeid, want laten we eerlijk zijn, half negen in de ochtend is niet het meest studentvriendelijke tijdstip om te ontbijten. Desalniettemin is de opkomst niet verkeerd. Vijftien studenten, schat ik zo.

En geef ze eens ongelijk, dat ze aanwezig te zijn. Hoe vaak krijg je nu de kans om te ontbijten met de decaan van je eigen faculteit? Het lijkt mij een unieke gelegenheid om de gang van zaken op de faculteit eens stevig aan de kaak te stellen. Waarom is de prijs van de automaatkoffie verhoogd van 35 naar 40 cent? Waarom moet een student zo'n €4 betalen voor een boterham met een paar plakken brie erop? En waarom wordt een student gestraft met een draconische boete van €75 zodra hij zich te laat inschrijft voor het tentamen? Kortom, er zijn voldoende prangende vragen van existentiële aard waar niemand minder dan onze eigen decaan een goed antwoord op kan geven.

De antwoorden laten nog even op zich wachten, want professor Lawson is zelf wat laat. Het is al ruim half negen geweest en alle deelnemers zijn reeds aan een lange U-vormige tafel aan hun ontbijt begonnen. We spreken ondertussen stiekem af dat we zullen klappen als professor Lawson komt binnenlopen.

Internationale bubbel

En inderdaad, een warm applaus klinkt op zodra de decaan de ontbijtzaal betreedt. Na eenmaal plaats te hebben genomen aan het hoofd van de tafel, opent professor Lawson de bijeenkomst met een anekdote over het beeld dat buitenstaanders hebben over onze faculteit. Sommigen vinden onze faculteit erg 'schattig', bijvoorbeeld vanwege de kleeerhangertjes waaraan men zijn jas kan ophangen. Anderen, zoals PvdA-kamerlid Mohammed Mohandis, vinden de faculteit juist erg streng, bijvoorbeeld vanwege de regels over de vierjaarstermijn.

Het valt even stil nadat professor Lawson heeft geopend. "Maar welk beeld hebben jullie van de faculteit?" vraagt hij terwijl hij de zaal inkijkt. Een blonde studente links naast mij steekt als eerst van wal. In het Engels wel te verstaan. Oei, dat is pijnlijk. Er is even geen rekening gehouden met het feit dat niet iedereen in de zaal de Nederlandse taal beheerst. Dat is dan ook precies de strekking van haar verhaal. Als internationale student meent ze dat ze te weinig wordt betrokken bij de organisatie van de faculteit, zoals bijvoorbeeld de mogelijkheid om met de decaan te ontbijten of deel te nemen aan de activiteiten van de studieverenigingen. Daardoor blijft het probleem bestaan dat internationale studenten teveel in hun eigen bubbel blijven leven.

De bijeenkomst met de decaan lijkt te cumuleren in een lange klaagzang der minderheden.

Voor wat betreft het ontbijt heeft ze een punt. De promotie ervan is alleen gedaan in het Nederlands en daarmee worden in principe de buitenlandse studenten uitgesloten. Voor wat betreft de activiteiten van de studieverenigingen stelt ze zich echter lichtelijk aan, zo blijkt uit de reacties van de zaal. Toevallig zijn er enkele bestuursleden van de internationale studievereniging ELSA en die menen voldoende activiteiten te organiseren die gericht zijn op zowel internationale als nationale studenten. Daarnaast is er natuurlijk ook ISN-Leiden, een algemene vereni-

ging voor internationale studenten waar ook Nederlandse studenten lid van kunnen worden. Ook geven Tim en Koen, de voorzitters van respectievelijk Corpus Delicti (CoDe) en JFV Grotius aan dat internationale studenten altijd welkom zijn geweest bij hun activiteiten, en zullen op korte termijn hun promotie inderdaad in het Engels doen. De boodschap van de zaal lijkt duidelijk te zijn: er zijn voldoende verenigingen die internationale studenten proberen te betrekken in hun activiteiten en bovendien wordt er hard aan de weg getimmerd om dit nog beter te maken.

De deeltijdstudenten

Na zeker 25 minuten te hebben gepolderd over de betrokkenheid van internationale studenten, is nu een andere minderheidsgroep binnen de faculteit aan de beurt: de deeltijdstudenten. Ook hun belang wordt te weinig behartigd in de faculteit, zo wordt er rechts naast mij gesteld. Maar volgens professor Lawson is er het afgelopen jaar toch wel degelijk aan de wensen van deeltijdstudenten tegemoetgekomen. Zo is bijvoorbeeld dit jaar besloten dat het Juridisch Café ook in de avond open moet zijn. Dat kost meer dan dat het oplevert, maar de faculteit vindt het belangrijk dat ook de deeltijdstudenten gebruik kunnen maken van deze faciliteit.

Turkse colleges

De bijeenkomst met de decaan lijkt te cumuleren in een lange klaagzang der minderheden, want nu komen ook al de allochtone studenten aan bod. Blijkbaar worden die ook te weinig betrokken in de activiteiten van de studieverenigingen. De vraag is alleen: hoe kan een vereniging zich specifiek richten op allochtone studenten? En bovendien, is het echt zo erg? In de zaal wordt opgemerkt dat allochtone studenten inderdaad niet snel komen

opdagen bij sociale activiteiten zoals borrels, maar zodra er een carrière-activiteit wordt georganiseerd, zoals een kantoorbezoek, dan komen ze ineens in groten getale aanzetten. Professor Lawson merkt daarnaast op dat het diversiteitsbeleid van de universiteit altijd hoog op de agenda heeft gestaan. Zo is er naast het OIC een gebedsruimte en zijn er vorig jaar met succes in het Turks enkele colleges gegeven over verschillende Turkse rechtsgebieden. Dit zijn slechts enkele van de vele manieren waarop de faculteit ook aantrekkelijk probeert te blijven voor mensen met een niet-Nederlandse achtergrond, zo stelt Lawson.

Inschrijfbeete

Nadat de minderhedenkwesties zijn behandeld, kan er worden ingegaan op een van de vragen waarvoor NOVUM is gekomen: waarom wordt de student gestraft met een disproportionele boete van €75 wanneer hij zich te laat inschrijft voor een tentamen? In een notendop is het antwoord van professor Lawson als volgt. Allereerst heeft het OIC de tijd nodig om alle aanmeldingen te kunnen controleren. Aanmeldingen voor gevorderde vakken zijn bijvoorbeeld aan bepaalde vereisten verbonden die door het OIC moeten worden gecontroleerd en dat kost nu eenmaal veel tijd. Anderzijds wil de faculteit ook rekening houden met studenten die zich per ongeluk te laat inschrijven. Daarom is er een aantal jaar geleden besloten dat studenten zich ook kunnen inschrijven na het verlopen van de uiterste aanmeldingstermijn (vanaf 10 dagen voor het tentamen), maar wel tegen een betaling van €30. Wanneer men zich op de valreep aanmeldt (vanaf 3 werkdagen voor het tentamen), is de boete €75. Dit boetesysteem moet ervoor zorgen dat het enerzijds mogelijk is dat de studenten zich tot op het moment van het tentamen nog kunnen inschrijven, en anderzijds dat niet het OIC genoeg tijd wordt gegund om het aantal aanmeldingen te kunnen verwerken. En daarnaast: de opbrengst van de boetes is nog minder dan één promille per jaar, dus om financiële redenen doet de faculteit dit niet. Ten slotte blijkt volgens een voorlopig enquête-onderzoek van Grotius en CoDe zien dat studenten het boetesysteem niet onaanvaardbaar vinden.

Hoe zit het nu precies met de dure boterhammen en de koffieprijzen die sluipenderwijs worden verhoogd?

Dure koffie

Last but not least: hoe zit het nu precies met de dure boterhammen en de koffieprijzen die sluipenderwijs worden verhoogd? Om die vraag kan professor Lawson wel lachen. “Daar gaat de organisatie van de faculteit niet over, maar het Universitair Facilitair Bedrijf (‘UFB’). Ik stel voor dat jullie eens de baas van het UFB interviewen en hem dit soort vragen voorleggen.” Dit advies zal zeker ter harte worden genomen. De strijd tegen de verhoogde koffieprijzen zal dus in de volgende NOVUM worden voortgezet...

Boekrecensie

‘The Fall’ van Albert Camus

Albert Camus, (1913-1960) schreef meerdere fictieve verhalen met een filosofische insteek, zoals ‘The Plague’. Ook het boek ‘The Stranger’, vertaald van ‘L’etranger’, is een gerenommeerd literair werk van Camus. In 1956 schreef hij ‘The Fall’ en ongeveer een jaar later ontving hij voor zijn oeuvre de Nobelprijs voor de literatuur. Camus studeerde Filosofie aan de Universiteit van Algerije, en ging daarna naar Parijs om daar te werken. Gedurende de tijd dat Camus in Parijs werkte werd Frankrijk bezet door de Nazi’s. Hij werd toen actief voor de ondergrondse verzetskrant Combat. Na de oorlog heeft Camus zich bezighouden met het schrijven van essays en fictie, maar produceerde hij ook toneelstukken. Wegens zijn vroegtijdig overlijden is ‘The Fall’ zijn laatste grote werk.

‘The Fall’, het verhaal

Het fictieve personage Jean-Baptiste Clamence is een Parijse advocaat die, na een existentiële crisis waarin hij al zijn gewoontes en motieven herzielt, zich als *expatriate* in Amsterdam vestigt. In het begin van het verhaal vertelt Clamence bijvoorbeeld hoe hij door zijn manier van denken en leven het bestaan als strafrechtadvocaat voor zichzelf goedpraat. Clamence legt gaandeweg uit waarom hij geen moeite heeft om verdachten van moord, doodslag en andere ernstige vergrijpen bij te staan in hun strafrechtelijk proces, vaak wetende dat deze personen schuldig zijn.

“Judges punished the crime, the accused atoned for it, and I, free of all responsibility, beyond judgement or punishment, reigned at liberty, bathed in a prelapsarian glow.” Af en toe blijkt uit de conversatie zelfs een mate van begrip voor de daden van zijn cliënten. Ook schetst Camus het bestaan van de hoofdpersoon als vrij en onbezorgd. Vrij in de zin van familiäre betrekkingen en liefdesrelaties. Hierover vertelt de hoofdpersoon dat hij ondanks het feit dat hij geen relatie heeft, wel succes heeft bij het versieren van vrouwen.

Vrijwel meteen in het begin van de conversatie introduceert Clamence zich als ‘judge-penitent’ aan de lezer. Deze term blijft een rode draad in het verhaal en pas aan het eind van het boek wordt duidelijk wat het precies inhoudt. Naarmate de conversatie vordert kom je als lezer ook steeds meer te weten over waarom Clamence zijn gehele levenswijze heeft herzien en naar Amsterdam is vertrokken. Het verhaal speelt zich grotendeels af in Amsterdam, waar je als lezer het café Mexico City aan de Zeedijk binnenkomt, en aangesproken wordt door het hoofdpersoon. Daarna vertelt de hoofdpersoon ook over zijn leven in Parijs. Hij vertelt over Amsterdam als een donker en grijs oord. Op gegeven moment vergelijkt het hoofdpersoon de structuur van Amsterdam met die van de hel uit Dante’s *Inferno*. De verschillende grachten rond Amsterdam zouden de kringen van de hel voorstellen. Naarmate je afdaalt langs de verschillende kringen kom je dieper in de onzedelijkheid en criminaliteit. Clamence meent dat dit in Amsterdam ook het geval is.

Clamence legt gaandeweg uit
 waarom hij geen moeite heeft om
 verdachten van moord, doodslag
 en andere ernstige vergrijpen
 bij te staan in hun strafrechtelijk proces

Stijl

Albert Camus heeft het verhaal geschreven middels een enorm rijke woordenschat, en als lezer is het dan ook merkbaar dat er een grote mate van overweging achter de woordkeuze en zinsconstructies schuil gaat. Het is in het begin wennen aan de vorm waarin het boek is geschreven, omdat het feitelijk een monoloog is dat geschreven is als een gesprek. Camus impliceert dat de lezer de gesprekspartner van het hoofdpersoon is, en weet zo een gevoel te creëren waarbij je als lezer steeds meer betrokken raakt bij het verhaal van de hoofdpersoon. Doordat Camus slechts één hoofdpersoon beschrijft in zijn boek heeft hij alle ruimte om langzamerhand veel aspecten van de persoonlijkheid van Clamence weer te geven zonder dat het langdradig of oninteressant wordt. Het gesprek vindt plaats gedurende meerdere dagen, waarin tussentijds Camus herhaaldelijk een cliffhanger-moment weet te creëren. Net op het moment dat de hoofdpersoon op het punt staat iets belangrijks te verklaren of de uitkomst van een verhaal te vertellen, eindigt een hoofdstuk en blijft de lezer met een vragend gevoel achter.

Verschillende interpretaties

Het boek van Camus kan op verschillende manieren geïnterpreteerd worden door de lezer. Het mooie van 'The Fall' is dat het de lezer vrij staat het verhaal te interpreteren op welke manier hij of zij het wilt. Er is geen eenduidige duidelijke achterliggende betekenis van Camus' 'The Fall'. Omdat het boek moeilijk is te

doorgronden, is het ook lastig te zeggen wat Camus nu werkelijk bedoelt met het einde, wanneer Clamence verklaart de lezer te hebben uitgekozen voor de conversatie en als het ware van de lezer zijn cliënt te hebben gemaakt. Hetgeen verder wordt verklaard wanneer Clamence rond het einde van het verhaal vertelt wat het concept van 'judge-penitent' precies inhoudt. Het verhaal kan simpelweg worden gelezen als een persoonlijke verandering van Clamence zelf, hij ondergaat in het verhaal een

Als lezer ga je nog eens na wat je eigen motieven zijn voor carrière-gerelateerde keuzes, en wat je werkelijk gelukkig maakt.

mentale transformatie waardoor zijn hele levenswijze verandert. Anderzijds wordt via Clamence, omdat Camus de lezer aanspreekt die ongedefinieerd blijft, ook de gehele mensheid aangesproken. Het geeft daarom te denken. Als lezer ga je nog eens na wat je eigen motieven zijn voor carrière-gerelateerde keuzes, en wat je werkelijk gelukkig maakt. Zijn andere werken, 'The Plague' en 'The Stranger' helpen wellicht om de ideeën van Camus beter te begrijpen. Al met al is 'The Fall' van Albert Camus vooral een mooi boek, en een aanrader om te lezen.

Inzending

“Zal ik je mijn geheim vertellen dat naar mijn baan heeft geleid?”

Focus en doorzetten! Maar er komt veel meer bij kijken. Na maandenlang brieven schrijven, vacatures zoeken en nog meer brieven schrijven, is het mij gelukt! Een baan die bij mij past en waarbinnen ik mij ook verder kan ontwikkelen. Was het makkelijk? Nee. Heb ik mezelf onnodig druk zitten maken? Dat zeker.

Wake-up call

Na mijn afstuderen had ik volste vertrouwen dat ik snel aan de slag kon bij een overheidsinstantie. Mijn studie had ik op tijd afgerond en ik had daarnaast niet stilgezeten, waardoor ik een netwerk had opgebouwd. Het tegendeel bleek echter waar. Na een maand realiseerde ik mij dat solliciteren een full-time job is. Tijdens de zomermaanden was ik druk met mijn bestuursfunctie waardoor ik amper tijd had om te focussen op solliciteren. The wake-up call kwam van mijn loopbaanadviseur: “Jij zoekt naar een baan met een oog dicht en in deze tijden heb je er drie nodig! Daarnaast zie je er belabberd uit. Zet het zoeken naar een baan opzij, maak je werk als bestuurder af, neem rust en ga met 120% op zoek naar een baan. En zoek eerst naar een baan die bij jou past.” Zo gezegd, zo gedaan. Vier maanden later heb ik een prachtige baan bemachtigd als trainee bij de gemeente Amsterdam.

Cruciale regels voor het vinden van mijn baan

Stel prioriteiten. Het zoeken naar een baan kost tijd en energie. Hoe serieuzer je aan de slag gaat, hoe sneller je een baan vindt. Een brief per week is te weinig. Persoonlijk probeerde ik drie brieven per week de deur uit te sturen, maar dat lukte niet altijd.

Make up your mind. Weet je wat je wilt gaan doen? En waar? Hoewel ik Rechten heb gestudeerd, ben ik nooit geïnteresseerd geweest in de kleine letters in een contract. Ik wilde bij de overheid werken en investeren in de samenleving? Dus ik bleef zoeken in de publieke sector en liet de private sector met de lease auto en de snelle pakken aan mij voorbij gaan.

Eigen schuld, dikke bult. Je motivatiebrief is ontzettend belangrijk en toch worden daar veel fouten mee gemaakt: spelling, verkeerde instantie, te lang, niet concreet genoeg. Schrijf in je brief duidelijk waarom jij geschikt bent voor de functie. Belangrijk: bel of mail voordat je een brief stuurt! Nog belangrijker: oefen je

interview! Bij mijn eerste interview wist ik niet wat ik moest antwoorden op de eerste, ogenschijnlijk simpele, vraag: vertel wat over jezelf? Vertel over je hobby's, vaardigheden en ambities en herhaal niet je CV.

Keep calm and shine like a star. Iedereen heeft een unieke combinatie van vaardigheden. Zoek je sterkste punten en richt er een lamp van 20000 volt op, vooral als ze belangrijk zijn voor een vacature. Ondanks alle inspanning kwamen er toch afwijzingen die ik niet verwachtte, omdat de vacature helemaal paste. Ik heb geleerd om niet aan jezelf of je kwaliteiten te gaan twifelen. Vacatures kunnen eerst intern opengesteld worden en eigen medewerkers krijgen voorrang. Daarnaast concurreer je met werklozen, met veel werkervaring.

Na een maand realiseerde ik mij dat solliciteren een full-time job is.

Stalk je netwerk en keep on moving. Zelf bleef ik goed in contact met mijn netwerk. Daarnaast heb ik mijn CV en een open motivatiebrief gemaild naar iedereen die mij kon helpen. En, stilzitten is achteruitgang. Ik bezocht dus relevante bijeenkomsten en lezingen, deed vrijwilligerswerk en nevenactiviteiten. Daarnaast oefende ik alvast via websites en boeken voor de capaciteitentests die vaak onderdeel van een sollicitatieprocedure uitmaken. Zorg ervoor dat je er klaar voor bent, want het kan snel gaan en dan moet je direct schakelen.

Terugblik

Het zoeken naar een baan is niet moeilijk, maar het kost wel veel tijd, doorzettings- en relativiseringsvermogen. Na maandenlang zoeken, schrijven, bellen en na zoveelste creatieve of soms gemene afwijzing vond ik mijn baan. En misschien hunker ik na een paar maanden hard werken weer stiekem naar de rust en de vrijheid van mijn werkloze dagen.... Probeer daarom, ook al is het niet altijd makkelijk, ook van de zoektocht zelf te genieten.

Succes!

Column

The future of higher education and its paradigm shift

With a hot cup of freshly brewed coffee in hand on a rather ordinary Sunday afternoon, I comfortably lean back in my chair, take a sip and realise that just a few mouse clicks away are the assignments that need to be done for Constitutional Law: an online course given by one of Yale's most prominent professors in the field of legal research. And I'm not alone. For a few weeks, I've been following the free Massive Open Online Course (MOOC) 'Con Law' on Coursera together with at least 50,000 other students around the world. Companies like Coursera and Udacity that fall under the patronage of Stanford University and the Massachusetts Institute of Technology (resp.) are a constant reminder that higher education is in desperate need of change as they are able to reach out to a flourishing community of students worldwide, no matter where they come from. While the mere thought of something this promising should be cherished and exploited thoroughly through platforms like Coursera, the question arises as to what these developments tell us about the future of higher education and whether they are really needed.

Arguably, MOOCs and the platforms that offer them could be considered signs of an impending paradigm shift in higher education. It was the year 1962 that American philosopher Thomas Kuhn introduced this controversial term in his influential work *The Structure of Scientific Revolutions*. Kuhn claimed that the theory of science doesn't gradually evolve over a period of time, but instead the "successive transition from one paradigm to another via revolution is the usual developmental pattern of mature science".¹ Nowadays this interpretation is only used in scientific contexts hand in hand with various criteria Kuhn named so as to recognise a paradigm shift, but meanwhile the term is colloquially comprehended as a simple metamorphosis to a better alternative in many fields of study. In case of the emerging reality surrounding online courses, these are wonderful tools that create endless ways for universities and other academic institutions to involve a great deal of students in academia and even, argued by some, are the solution to worldwide poverty and other global challenges.

A 15-year-old student in Mongolia successfully enrolled in M.I.T. after becoming one of 340 students out of 150,000 to earn a perfect score in the Circuits and Electronics MOOC.

To this day, there have already been many success stories circulating of students that relied on this new industry in order to bear its fruits. Even though the majority of MOOCs are far removed from gaining academic credits, they have been generally accepted in the academic circles as students are able to earn a verified certificate of accomplishment. We ought, however, not to underestimate their actual impact. A 15-year-old student in Mongolia successfully enrolled in M.I.T. after becoming one of 340 students out of 150,000 to earn a perfect score in the Circuits and Electronics MOOC. Stories like this are perhaps the secret reason why no student should ever turn thought from completing all the work the MOOC has to offer.

These stories also set our minds towards a hopeful future, but it is highly doubtful that the academic system is on the brink of a paradigm shift in light of the MOOCs. From the 1960s to the 1990s, due to technological advances in societies, similar interest in alternative forms of academia had been conveyed by courses on

obsolete devices like audio tapes, CDs, DVDs and even VHS-supported courses to watch on your 14-inch television. Not much has changed except that the concept is now called MOOC in an evolving world under growing influence of social media.

Nevertheless, the future of higher education depends on many factors including the wishes of academic institutions, but MOOCs are after all the potentially ideal candidates to bring about a paradigm shift in the industry. Time will prove whether more can and should be done with taking online courses from the best universities that are just a few mouse clicks away. In the meantime, MOOCs and their platforms should not drown in their own ambitions, but instead continue offering enjoyable courses and bring students from all corners of the world together. ■

¹ Kuhn, Thomas, S., *The Structure of Scientific Revolutions*, the University of Chicago Press (Chicago, 1962), p. 12

Filmrecensie

Prisoners

Wat als het leven van een kind op het spel staat en de enige manier om het leven van dat kind te redden is het martelen van de persoon die verdacht wordt van het ontvoeren van het kind? Hoe ver mag je gaan? Hoe ver moet je gaan? Hoe heilig is de lichamelijke onschendbaarheid van de een als dat wordt afgezet tegen het leven van de ander? In dit artikel wordt er vanuit twee verschillende perspectieven gekeken naar deze vragen. Het eerste perspectief wordt geboden door de film *Prisoners*, waarin een vader door de vermeende dader te martelen achter de verblijfplaats van zijn dochtertje en haar vriendinnetje probeert te komen. Het tweede perspectief wordt geboden door de zaak Gäfgen, waarin het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft geoordeeld over of het met folteringen bedreigen van een verdachte door politieambtenaren een schending van art. 3 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) oplevert.

Fictie: Prisoners

Prisoners vertelt het verhaal van de zoektocht naar twee zesjarige meisjes nadat ze spoorloos zijn verdwenen. Het verhaal wordt vanuit twee perspectieven bekeken: Keller Dover, de vader van een van de meisjes en een hardwerkende aannemer, en de rechercheur Loki. Al gauw leiden sporen naar Alex Jones, een jongvolwassen vent die wegens een onderontwikkelde hersenen het IQ heeft van een tienjarige. Als na een flinke ondervraging de rechercheur Jones niet kan linken aan de verdwijning van de twee meisjes, wordt hij terug naar huis gestuurd. Dover is echter overtuigd dat Jones de dader is en vindt het onbegrijpelijk dat de

recherche hem niet langer vast kan houden. Met elke seconde die ze niet gebruiken om Jones te laten vertellen waar de meisjes zich bevinden, maar die ze verspillen aan het zoeken naar andere verdachten, andere scenario's en ander bewijsmateriaal, wordt de kans dat Dovers dochter en haar vriendinnetje worden gevonden kleiner. Dover besluit het recht in eigen hand te nemen. En de gevolgen van die beslissing zijn abominabel.

He is not a person anymore

De vader en de rechercheur hebben hetzelfde doel, namelijk het vinden van de twee meisjes, maar daartoe bewandelen ze een andere weg. Rechercheur Loki voert zijn onderzoek naar de twee vermiste meisjes uit binnen het kader van zijn juridische bevoegdheden als opsporingsambtenaar. Vader Dover gaat op onderzoek uit zonder de wettelijke grenzen in acht te nemen. Sterker nog, naar mate de tijd vordert en de meisjes nog steeds niet gevonden zijn, wordt Dover verblind door woede, verdriet, angst en haat.

'Hoe ver mag je gaan als het leven van een kind op het spel staat?'

Het gevolg: Dover ontvoert Jones, berooft hem van zijn vrijheid, door hem op te sluiten in de badkamer van een verlaten huis, mishandelt hem en martelt hem fysiek en mentaal. Alles stelt hij in het werk om maar een bekentenis van Jones te krijgen – hij doet alles om het leven van zijn dochtertje te redden. Cesare Beccaria schreef in 1764 in zijn grootse werk *Over misdada en straffen* over waarom folteren afgeschaft moest worden als middel om tot waarheidsvinding te komen (foltering werd niet gezien als straf), en *Prisoners* illustreert ongeveer 250 jaar later op een treffende wijze waarom Beccaria gelijk had en waarom hij zijn tijd zo ver vooruit was.

Dover vindt rechtvaardiging voor de martelingen waarin hij Jones onderwerpt allereerst in de noodzaak zijn dochter te vinden voordat het te laat is en ze sterft aan bijvoorbeeld uitdroging. Op de vraag hoe hij dit Jones aan kan doen, antwoordt Dover: “he is not a person anymore”. Dover is van mening dat een mens niet

zo'n vreselijke daad kan begaan. Omdat Dover in de veronderstelling is dat Jones de meisjes heeft ontvoerd, vindt hij dat Jones zijn menselijkheid heeft verloren. Vertaald naar rechtstheoretisch jargon zegt Dover dat Jones, nu hij zijn menselijkheid heeft verloren, ook zijn rechtssubjectiviteit kwijt is. Hij is geen rechts-subject meer en geniet dan ook geen rechtsbescherming meer. Truman Capote zei het wat meer poëtisch: "The problem with living outside the law is that you no longer have its protection".

Hier komen we bij de kern van het verschil tussen Dover en de onderzoeker Loki. Onderzoeker Loki is gebonden door de mogelijkheden die het recht hem biedt. Hij moet bijvoorbeeld uitgaan van de onschulds-presumptie en kan Jones, nadat hij hem heeft ondervraagd en hieruit geen concreet bewijs is voortgekomen, niet langer ophouden dan de wet hem toelaat. Dover is door alle emotie niet in staat om anders dan vanuit een tunnelvisie naar de zaak te kijken, terwijl Loki wel in staat is om de zaak in volle omvang te onderzoeken en vanuit een breder perspectief te benaderen. Loki erkent de idee van de rechtssubjectiviteit van Jones en de rechtsbescherming die Jones geniet daardoor. Hij erkent het belang van het strafvorderlijke legaliteitsbeginsel en van bevoegdheidstoekenning door de wet. En zo werkt het ook in de realiteit. Althans, zo zou het moeten werken. Helaas is dat niet altijd het geval, zoals de zaak Gäfgen illustreert – een zaak waarin de Grote Kamer van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens een belangrijke uitspraak heeft gedaan omtrent art. 3 EVRM, het verbod op foltering en onmenselijke behandeling.

De werkelijkheid: Gäfgen

In de zaak Gäfgen werd Magnus Gäfgen door de politie aangehouden op verdenking van het ontvoeren van een elfjarig jongetje van een rijke familie, teneinde een miljoen euro losgeld te kunnen eisen. Tijdens de ondervragingen op het politiebureau vertelde Gäfgen dat het jongetje nog leefde. In de veronderstelling dat het jongetje zou sterven als de politie niet op tijd zou ingrijpen, werd Gäfgen bedreigd met foltering. Als gevolg van die bedreigingen van de politie vertelde hij waar de verblijfplaats van het jongetje was. Toen de politie daar ter plaatse was, bleek het jongetje al vlak na de ontvoering door Gäfgen te zijn vermoord. De Grote Kamer van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) oordeelde in deze zaak dat "even in the most difficult circumstances, such as the fight against terrorism and organised crime, the Convention prohibits in absolute terms torture and inhuman or degrading treatment or punishment, irrespective of the conduct of the person concerned (...)", en benadrukt daarmee het absolute karakter van art. 3 EVRM voor zowel foltering als onmenselijke behandelingen.¹ Art. 3 EVRM was geschonden, aangezien Gäfgen door bedreigd te worden met foltering onmenselijk was behandeld.

Het Europese Hof oordeelde vervolgens dat bepaald type bewijs dat door schending van art. 3 EVRM wegens onmenselijke behandeling – in tegenstelling tot foltering – wordt verkregen, wel gebruikt mag worden om tot een veroordeling te komen zonder dat er sprake is van een schending van art. 6 EVRM, het recht op een eerlijk proces.² In de zaak Gäfgen werd dan ook geen schending van art. 6 EVRM geconstateerd. Had het EHRM stren-

ger geoordeeld en een schending van art. 3 EVRM onlosmakelijk verbonden met een schending van art. 6 EVRM, dan was het mogelijk geweest dat Gäfgen vrijuit was gegaan omdat het bewijs waarop hij veroordeeld was niet gebruikt had mogen worden om tot een veroordeling te komen.³

Buruma: 'Het oordeel over de eerlijkheid van het proces is naar mijn inzicht de beslissing van een te zachte heemeester'

Er is veel kritiek geweest op dit deel van de uitspraak van het Hof. Zo schreef Buruma: "Het Hof heeft in deze zaak die grenzen bepaald met de veroordeling wegens de schending van art. 3 EVRM, maar vervolgens de betekenis ervan toch enigszins verzacht door de eerlijkheid van het proces waarin de dader werd veroordeeld niet te bekritisseren. (...) het oordeel over de eerlijkheid van het proces is naar mijn inzicht de beslissing van een te zachte heemeester. Hoezeer het Hof ook zijn best heeft gedaan om ons van het tegendeel te overtuigen: er blijft de geur hangen van aanvaardbaarheid zolang de overheid het maar slim speelt."⁴

Tussen feit en fictie

In de kern tonen zowel de film als de uitspraak het belang aan van een aan regels gebonden strafrechtelijk onderzoek. Aan het eind van *Prisoners* wordt duidelijk gemaakt dat Dover naar de gevangenis zal gaan voor zijn daden. Het doel dat met die daden werd gediend, is geen verzachtende omstandigheid. In de zaak Gäfgen benadrukte het Hof dat art. 3 EVRM absoluut is. Vervolgens is er heftige kritiek geuit op het kiertje dat het Hof open liet staan voor de mogelijkheid dat onmenselijke behandeling niet direct leidt tot een schending van art. 6 EVRM. Met de uitspraak en de kritiek vanuit de wetenschap wordt het belang van de menselijkheid, de rechtssubjectiviteit en de rechtsbescherming van de verdachte benadrukt. Het advies na het zien van de film en het lezen van de Gäfgen-zaak is dus: meer Cesare Beccaria lezen, minder Truman Capote. ■

¹ EHRM 1 juni 2010, Application no. 22978/05, Gäfgen t. Duitsland, paragraaf 87.

² De uitleg aangaande de verhouding tussen art. 3 en art. 6 EVRM wordt hier erg simpel weergegeven, omdat de lastige uitleg van het EHRM en discussie die door wetenschappers over die verhouding gevoerd wordt niet van groot belang is voor dit artikel. Voor een kritische noot aangaande dit onderwerp kan gelezen worden P. de Hert, T. Decaigny en K. Weis, Folteren bijna goedgepraat? Niet elke schending artikel 3 EVRM leidt tot bewijsuitsluiting, *De juristenkrant*, 23 juni 2010; zie ook EHRM 1 juni 2010, NJ 2010, 628, m.nt. Y. Buruma.

³ Artikel 359(6) van het Duitse Wetboek van Strafrecht staat toe dat een zaak wordt heropend als het EHRM een schending van het EVRM constateert en er een causaal verband is tussen de schending van het EVRM en de veroordeling. Zie hiervoor ook P. van Elsuwege, 'Gäfgen v. Germany', *The American Journal of International Law*, 2011, Vol.105(2), pp.313-319.

⁴ EHRM 1 juni 2010, NJ 2010, 628, m.nt. Y. Buruma

Verdieping

Bitcoin: zegen of uiteindelijke last?

Eind december dacht een presentator van Bloomberg TV zijn gasten te kunnen verblijden met een Bitcoin-wallet, die Bitcoins ter waarde van \$20 bevatte. Hij maakte echter een cruciale denkfout. Hij besepte zich niet helemaal dat hij met het duidelijk laten zien van de QR-code (die de toegang tot de desbetreffende Bitcoin-wallet verschaft) hij in feite zijn cadeau aan het grote publiek gaf. Want wat bleek? Tijdens de live-uitzending kon een toeschouwer moeiteloos gebruik maken van de QR-code; en dat was nu net het enige wat nodig was om bij de \$20 te komen.¹

Dit is in feite te vergelijken met een cadeaukaart waar geen contactmoment voor nodig is. Het is bekend dat de (Nederlandse) wet- en regelgeving niet altijd aansluit op dergelijke uitvindingen en volgende stappen. Want wat gebeurt er met jouw cadeaukaart (alleen te gebruiken bij X) in het geval van faillissement van X? Tot op heden is daar niets over geregeld en kan er veel geld verloren gaan.

Het scheelt dat de Bitcoin-cadeaukaarten, die wat verder gaan dan de reguliere cadeaukaarten, tot nu toe niet verkrijgbaar zijn in Nederland. Het concept van geld dat via een scherm is over te dragen (zonder het vervullen van de standaardvereisten), is nog enkele stappen te ver voor de meesten. Gaat het wellicht niet veel te snel?

Wat is een Bitcoin?

Wat is Bitcoin eigenlijk? Op 3 januari 2009 registreerde Satoshi Nakamoto de domeinnaam bitcoin.org en zette de software van het Bitcoinsysteem online. Gebruikers konden vanaf dit moment toegang krijgen tot het Bitcoinnetwerk.

Een Bitcoin wordt in feite vertegenwoordigd door een digitaal versleutelde en unieke code van cijfers en getallen. Omdat de

code langer (en dus robuuster wordt) naarmate er meer transacties mee worden uitgevoerd, wordt het steeds lastiger om de Bitcoin te kraken.

Om een transactie uit te voeren, moet deze eerst worden goedgekeurd door een (andere) gebruiker van de Bitcoinsoftware. Deze gebruiker krijgt hiermee de mogelijkheid om een nieuwe Bitcoin te genereren door lastige cryptografische puzzels op te lossen. De rekenkracht die hierbij komt kijken is meestal wel zo groot dat het voor de meeste consumenten zo goed als onmogelijk is dit voor elkaar te krijgen. Dit proces (mining) wordt daarom vaak gebruikt door (groepen) professionals die hun rekenkracht bundelen.²

Deze transactievorm draagt een inherent en fundamenteel verschil met de geijkte valuta met zich mee: het is nagenoeg onmogelijk om vals te spelen en het ontleent zijn waarde niet aan het vertrouwen dat er een bepaalde waarde aan kan worden gehecht – de waarde is onlosmakelijk gekoppeld aan de Bitcoin zelf. Geld dat gestoeld is op vertrouwen in de centrale autoriteit die het geld uitgeeft zorgt in tijden van onzekerheid voor paniek. Men gaat op zoek naar andere manieren om het geld veilig te stellen. In 2013

heeft de Bitcoin een enorme toevlucht genomen nadat bekend werd dat de Cypriotische overheid van grote spaarders verlangde dat zij mee zouden moeten betalen aan het redden van de Cypriotische banken (bail-in). In deze situatie werd een van de argumenten tegen de Bitcoin, namelijk dat het niet wordt gecontroleerd door een staat, tegengesproken.³ Immers, de gedachte dat er een staat achter zit die de regulerende touwtjes in handen heeft, heeft in het geval van Cyprus weinig waarde gehad. De idee van een virtuele (alternatieve) valuta, zoals Bitcoin, klinkt dan zeer aantrekkelijk.

Een virtuele alternatieve valuta kan worden omschreven als een valuta of ruilmiddel, niet zijnde een wettig betaalmiddel van een land, regio of streek, die niet als algemeen geldig wordt beschouwd en die niet door overheden wordt gereguleerd, maar die wordt uitgegeven en gecontroleerd door haar ontwikkelaars en die binnen een bepaald (digitaal) platform wordt gebruikt en geaccepteerd.⁴ Een van de kenmerken van dergelijke virtuele valuta is dat zij geen analoge verschijningsvorm hebben. Een ander kenmerk, dat gedeeltelijk voortvloeit uit het gebrek van de non-existent van 'cash' zoals wij het kennen, is dat er meestal sprake is van geheel eigen betaalsysteem. Met alle voordelen van dien, want in feite maakt bitcoin het mogelijk om op een digitale wijze in contanten te betalen.

Het concept van geld dat via een scherm is over te dragen is nog enkele stappen te ver voor de meesten.

Contant geld heeft namelijk het voordeel dat het relatief anoniem is. Waar pinpassen en creditkaarten altijd een elektronisch spoor achterlaten dat te herleiden is naar de eigenaar, kan een betaling in contanten achteraf haast niet worden getraceerd. In een wereld waar bestellingen en betalingen op internet steeds meer aan de

orde van de dag zijn, komt een dergelijke (relatieve) anonimiteit als geroepen. Die anonimiteit heeft een enorme aantrekkingskracht voor velen: op de online zwarte markt Silk Road, waar alleen met Bitcoins kon worden betaald, kon een scala aan drugs worden verkregen. Naast ongeveer 340 verdovende middelen bestond het aanbod uit valse identiteitsbewijzen, pornografie en (verboden) boeken. Deze zwarte markt kende echter wel grenzen: alles wat ter doel 'kwaad doen of frauderen' had, was verboden. Frappant detail is echter dat de oprichter van Silk Road, Ross Ulbricht, zelf door de mand is gevallen toen hij in strijd met deze regels op zoek was naar een huurmoordenaar.⁵ Niet lang daarna werd Silk Road door het Federal Bureau of Investigation (FBI) opgerold, maar Silk Road 2.0 liet echter niet lang op zich wachten. Ook dit platform accepteert alleen Bitcoins.⁶

Huidige stand van zaken regelgeving

Zoals het er op dit moment naar uitziet, hebben malafide handelaars vrij spel: de onzekerheid omtrent de juridische status brengt met zich mee dat het toezicht erop ontbreekt of in ieder geval op laat wachten. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in haar rapport tevens gesteld dat er rekening moet worden gehouden dat de centrale banken bepaalde reputatieschade zouden kunnen oplopen. Indien er sprake is van incidenten rondom de virtuele valuta of devaluatie kan een overvloed aan media-aandacht leiden tot het idee bij het grote publiek dat centrale banken niet (tijdig) hebben ingegrepen en/of het incident c.q. de devaluatie hebben veroorzaakt.

In december 2013 heeft minister Dijsselbloem Kamervragen moeten beantwoorden aangaande de Bitcoin. Volgens hem vallen dergelijke virtuele valuta niet onder de financiële toezichtwetgeving en zou de uiteindelijke verantwoordelijkheid gedragen (moeten) worden door de consument. De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden de Bitcoin echter scherp in de gaten en hebben de consument gewaarschuwd voor de gevaren die aan de Bitcoin kleven: het ontbreken van een depositogarantiestelsel en centrale uitgever die kan worden aangesproken, evenals de volatiele koers. De kans dat de consument in de kou komt te staan lijkt echter voor lief te worden genomen.⁷

Op de online zwarte markt Silk Road, waar alleen met Bitcoins kon worden betaald, kon een scala aan drugs worden verkregen.

De Bitcoin valt niet onder de financiële toezichtwetgeving, omdat het niet onder 'elektronisch geld' in de zin van de Wet op het financieel toezicht (Wft) valt. Elektronisch geld is iedere geldwaarde die elektronisch of magnetisch is opgeslagen, die een vordering op de uitgever vertegenwoordigt, die is uitgegeven in ruil voor ontvangen geld teneinde daarmee betalingstransacties te verrichten, en waarmee betalingen kunnen worden gedaan aan anderen dan de uitgever van de betreffende geldswaarde. Omdat de Bitcoin geen vordering op de uitgever vertegenwoordigt en ook niet is uitgegeven in ruil voor ontvangen geld, valt de Bitcoin niet onder deze definitie van elektronisch geld en valt de Bitcoin buiten het speelveld van DNB of AFM. Zij kunnen geen toezicht erop houden of ertegen optreden. Minister Dijsselbloem acht het, zoals in december 2013 verwoord, niet wenselijk dat deze formele wettelijke betekenis van elektronisch geld wordt aangepast omdat hij van mening is dat de dusdanige beperkte omvang, de relatief lage acceptatiegraad en de beperkte relatie tussen de Bitcoin en de reële economie vooralsnog niet om aanpassing vragen.⁸

In Duitsland wordt de Bitcoin ook niet gezien als een wettig betaalmiddel, maar wel als privéged. Maar, dit betekent niet dat de Bitcoin onder Duits toezicht staat. De (bemiddeling bij de) aan- of verkoop van Bitcoin wordt echter wel aangemerkt als financiële dienstverlening, wat tot gevolg heeft dat er een vergunning noodzakelijk is. Indirect is er dus wel enige vorm van toezicht aanwezig. In Nederland wordt dezelfde praktijk niet aangemerkt als financiële dienstverlening. Malafide praktijken worden echter vooralsnog ook niet aangepakt. De kenmerkende anonimiteit van de Bitcoin, het wereldwijde gebruik en het gebrek aan toezicht erop maken het erg makkelijk om Bitcoin te gebruiken voor witwaspraktijken. In Nederland is het gebruik van de Bitcoin nog te gering om te spreken voor een noodzaak om de wet aan te passen. Wel is de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) alert voor misbruik van Bitcoins ten behoeve van witwaspraktijken.⁹

Omdat de Bitcoin in euro's kan worden gewaardeerd, moet er belasting worden betaald over inkomsten en vermogen in deze valuta. Dit heeft echter weinig betekenis wanneer men bedenkt dat het niet bepaald makkelijk is om na te gaan over hoeveel Bitcoins iemand beschikt.¹⁰

Gevolgen/gevaren huidige stand van zaken

Momenteel wordt er in Nederland niet (direct) ingegrepen omdat de rol van de Bitcoin binnen de economie nog te klein is. Wat voor de kleine groep Bitcoin-actieveelingen echter wel al een risico is, is de veiligheid en hackgevaar. In het verleden is het grootste handelsplatform voor Bitcoins (Mt. Gox) door eenzelfde DDoS-aanval getroffen, waar ING en Rabobank eerder ook al het doelwit van waren. Volgens Mt. Gox hadden de hackers de bedoeling om, na de verkoop van hun eigen Bitcoins, het handelsplatform dusdanig te destabiliseren en weer op te kopen zodra de prijs voldoende gedaald was. Mt. Gox is niet de minste van het speelveld, daar dit platform goed is voor 70% van de Bitcoinhandelstransacties. Binnen een half uur daalde de prijs van 17,50 dollar naar 1 cent. De media berichtten wereldwijd over de 'crash' die Bitcoin naar de afgrond zou hebben gedreven. 'Er was helemaal geen sprake van een wereldwijde crash', zegt Jeff Garzik, een van de kernontwikkelaars van Bitcoin. 'De waarde van de Bitcoins op de andere beurzen bleef hoog, ook toen Mt. Gox crashte. De crash toont juist aan dat Bitcoin gezond is, zelfs als Mt. Gox dat niet is.'¹¹

De risico's blijven echter niet binnen het gebied van de technologie, maar strekken zich ook uit tot investeringen. Niet iedereen is de mening toegedaan dat de Bitcoin (vooralsnog) weinig bedreigend is. Zo wordt er getwist over de vraag of de Bitcoin een soort Ponzifraude inhoudt. Dit is een methode die wordt gebruikt om mensen op te lichten door hen te laten investeren in een 'eerder behaald succes' waarbij de uitbetaalde gelden (deels) worden gefinancierd uit de inleg van nieuwe klanten.¹² Het is mogelijk dat nieuwe toetreders tot het Bitcoinsysteem de Bitcoins kopen tegen 'echte valuta' maar dit systeem niet kunnen verlaten als anderen hun Bitcoins niet willen overkopen. Dit duidt voor velen op een kenmerk van een Ponzifraude.¹³

In 2013 heeft de Securities and Exchange Commission (SEC) iemand beschuldigd van het opzetten van een piramidespel, waar de Ponzifraude een variant op is. Piramidespelen zijn in vele landen illegaal en de SEC heeft naar aanleiding hiervan een waarschuwing doen uitgaan voor de gevaren van piramidespelen bij virtuele geldeenheden. In Nederland is het piramidespel een kansspel, wat betekent dat de Wet op de Kansspelen van toepassingen is en dat de Kansspelautoriteit (Ksa) hiertegen kan optreden.¹⁴

Het is mogelijk dat nieuwe toetreders tot het Bitcoinsysteem de Bitcoins kopen tegen 'echte valuta' maar dit systeem niet kunnen verlaten.

Een andere vrij belangrijke gebeurtenis is de beslissing in de zaak SEC vs. Shavers. In augustus 2013 heeft Trenton Shavers, de oprichter van Bitcoin Savings and Trust (BCTST), zichzelf moeten verdedigen in een federale rechtszaak, aangespannen door de SEC. Shavers hield investeerders voor dat hij Bitcoins verkocht en per dag 1% rente zou betalen tot het moment dat de investeerder besloot zijn inleg terug te trekken of het moment dat BCTST niet meer rendabel zou zijn. Investeerders leden echter zware verliezen en Shavers verdedigde zich door te stellen dat BCTST-investeringen geen zekerheden waren in de zin van de *federal securities law* omdat Bitcoin niet onder de definitie van geld vielen en dus ook niet onder de toezichtwetgeving. De SEC bracht hier echter tegenin dat er sprake was van investeringscontracten (met bepaalde verwachtingen) wat ertoe zou leiden dat het wel degelijk zou vallen onder zekerheden en het toezicht van de SEC. Uiteindelijk werd door de rechter besloten dat de mogelijkheid om o.a. goederen en iemands levensonderhoud te betalen met Bitcoins ertoe leidt dat Bitcoins moeten worden geschaard onder 'valuta of een andere vorm van geld' en dat er inderdaad wel degelijk sprake was van jurisdictie betreffende de BCTST-investeringen gezien de (aard van de) investeringscontracten.¹⁵

Eind goed, al goed? Men zal moeten erkennen dat het eerst wel ernstig fout is gegaan alvorens werd besloten dat er sprake moest zijn van (een bepaalde vorm van) toezicht op de Bitcoin. Is een algeheel verbod een optie? Ondertussen heeft de Thaise centrale bank ieder gebruik van Bitcoin in Thailand verboden. Diezelfde beslissing van de centrale bank van China heeft echter een enorme invloed gehad op de koers van Bitcoin. Indien meer centrale banken deze beslissing nemen, zal hetgeen wat men probeert te voorkomen juist plaatsvinden: chaos. Een praktisch punt is verder ook de afdwingbaarheid. Bitcoin kent geen 'centraal toegangspunt', wat betekent dat het gebrek aan een centrale server betekent dat de autoriteiten het systeem niet zouden kunnen platleggen indien ze dit wensen.

Bitcoins hebben in ieder geval het potentieel om de financiële sector radicaal te veranderen. Maar als beginnende valuta hangt

het succes van dit virtuele geld deels af van het vertrouwen dat men in het virtuele circuit heeft. Nu het gehele proces wordt uitgevoerd en goedgekeurd door deelnemers, die zelf direct belanghebbenden zijn, geldt deze vorm van zelfregulering als een soort waarborg.

Wellicht dat het aanpassen van de wetgeving een stap in de goede richting is, zodat er op een meer adequate wijze kan worden toegezien op een juist verloop van processen. Uiteraard is het ook mogelijk dat Bitcoin het slachtoffer wordt van het eigen succes. Maar dat zal de tijd moeten leren. ■

In de week van het ter perse gaan van deze NOVUM waren er sterke aanwijzingen dat Mt. Gox failliet dreigde te gaan. Een aantal concurrerende beurzen hebben laten weten dat de gebeurtenissen bij Mt. Gox alleen daar spelen en niet symptomatisch zijn voor de Bitcoin. Mede omdat de zogenaamde hacks waar Mt. Gox onder leed eigenlijk niet hadden moeten kunnen plaatsvinden, wordt gesproken van fraude en onzorgvuldig handelen door Mt. Gox. Later zal moeten blijken wat de precieze toedracht geweest is.

¹ <http://www.theverge.com/2013/12/23/5238764/news-anchor-receives-bitcoin-as-a-christmas-gift-on-air-stolen-promptly>

² J. Baukema, 'Bitcoin: een (ongereguleerd) betaalmiddel van de toekomst?' Tijdschrift voor Financieel Recht, nr. 12 2013.

³ 'Bitcoins populair na Cyprus-crisis' NOS 1 april 2013, www.nos.nl (zoek op Cypruscrisis)

⁴ Rapport Europese Centrale Bank: Virtual Currency Schemes (oktober 2012). www.ecb.europa.eu, (zoek op bitcoin).

⁵ 'Silk Road Drugs Gangs Ross William Ulbricht planned 6 murders' The Daily Mail 22 november 2013, www.thedailymail.co.uk (zoek op Silk Road)

⁶ 'Criminele drugshandel-plaats Silk Road gesloten' NOS 3 oktober 2013, www.nos.nl, (zoek op Silk Road)

⁷ Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nr. 830

⁸ Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nr. 830

⁹ Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nr. 830

¹⁰ A. Doets, C. Riekerk, 'Toezicht op digitale valuta wordt onvermijdelijk nu het gebruik ervan toeneemt'. Het Financieel Dagblad 27 augustus 2013, www.fd.nl, (zoek op 'bitcoin').

¹¹ E. Smit, 'Mysterie rond bitcoinbedenker opgelost?' Follow the Money, 6 oktober 2011 www.ftm.nl, (zoek op 'bitcoin').

¹² <https://www.fiu-nederland.nl/content/ponzi-fraude>

¹³ Rapport Europese Centrale Bank: Virtual Currency Schemes (oktober 2012). www.ecb.europa.eu, (zoek op bitcoin).

¹⁴ Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nr. 830

¹⁵ Rapport Congressional Research Service: 'Bitcoin: Questions, Answers, and Analysis of Legal Issues', www.cfr.org, (zoek op 'bitcoin').

Verenigingen grotius

Waarde lezer,

Het tweede semester is losgebarsten en de activiteitenagenda van JFV Grotius staat weer bomvol. Juist daarom is het goed dat de NOVUM wordt gelezen, die de studenten een moment van rust geeft tijdens hun hectische studietijd. Tussen al die studie-uren moet namelijk soms gepauzeerd worden. Op zulke momenten is JFV Grotius er om dit zowel inhoudelijk als gericht op gezelligheid aan de studenten te bieden.

Zo waren er afgelopen maand een lezing over “Mediavrees in het strafrecht” door Herman Bolhaar, een lezing over rechtsbijstand door Tweede Kamerlid Jeroen Recourt, bezoek aan de Tweede Kamer, aan de Raad voor de Kinderbescherming en aan het internationale advocatenkantoor Loyens&Loeff. Al met al een succesvolle tijd op studieverdiepend en carrièregericht gebied.

Maar ook op gezelligheidsvlak lieten de activiteiten niets te wensen over. De borrels konden uiteraard niet ontbreken, waar zoals gebruikelijk voor alle leden het eerste drankje op kosten van de vereniging was. Ook het jaarlijks Juridisch Faculteitsgala, dit jaar georganiseerd door JFV Grotius en CoDe, was een groot spektakel waar iedereen geheel volgens thema met ‘A Touch of Red’ los ging op de dansvloer.

Als laatste mag natuurlijk de Facultaire Ouderdag, georganiseerd door de Eerstejaarscommissie van JFV Grotius niet onbesproken blijven. Hier hebben de ouders van een groot aantal eerstejaars studenten van de Faculteit eindelijk meegemaakt wat studeren aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid nu eigenlijk inhoudt en gezien dat hun kind ook wat nuttigs doet met de studietijd. Na het college, de rondleiding en de casus was er om een goed beeld te schetsen van het leven van een student(e) uiteraard ook de mogelijkheid om goed te borrelen!

Mocht je de activiteiten van de afgelopen tijd hebben gemist, niet getreurd! Er staat weer genoeg op de agenda, voor iedereen wat wils! Zo hebben we voor de carrièretijgers een bezoek aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken en een bezoek aan het advocatenkantoor Holland Van Gijzen op het programma staan.

Uiteraard is er ook weer genoeg gelegenheid om te borrelen bij de stamkroeg van JFV Grotius: De Branderij. Donderdag 27 maart zal hier tevens de mogelijkheid zijn om meer te leren over het hoe en wat van een bestuursjaar bij onze mooie vereniging tijdens de bestuursinformatieborrel! Ook hebben de leden weer een mogelijkheid hun stem te laten horen bij de ALV van dinsdag 25 maart.

Voor de internationaal georiënteerden staat ook weer de jaarlijkse Gent-Leiden uitwisseling voor de deur. Van 2 tot 4 april zullen wij met een groep Grotianen afreizen naar Gent, alwaar wij door de plaatselijke studievereniging meegenomen zullen worden in een programma vol verdieping en Belgische gezelligheid!

Al met al wens ik u, mocht u nu aanwezig zijn bij de activiteiten en evenementen van JFV Grotius of het voornamelijk leuk vinden om de NOVUM zo nu en dan eens door te bladeren, vooral wederom een hele mooie maand toe!

Namens het 93e bestuur der JFV Grotius,
Koen Hamelink, *praeses*

Faculteits- zaken

Céril van Leeuwen is dit studiejaar ('13-'14)) de assessor (student-lid) van het faculteitsbestuur van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Zij behartigt de belangen van de studenten binnen het faculteitsbestuur op het gebied van onderwijs, organisatie en onderzoek.

Contactinformatie:

Adres: Steenschuur 25, kamer B.4-38, 2311 ES Leiden

Telefoon: 071 527 7621

Email: assessor@law.leidenuniv.nl

Spreekuur op woensdag van 09.00 tot 10.00 uur

Aan het begin van dit studiejaar, ben ik bij een aantal tutorgroepen langs geweest om kennis te maken en een korte presentatie te houden over de functie van assessor en de organisatie van de universiteit en de faculteit. Om te inventariseren op welke manier de eerstejaars studenten bekend waren met de organisatie van de faculteit en universiteit stelde ik aan hen een aantal vragen. Enkele eerstejaars studenten waren in de veronderstelling dat het College van Bestuur een vijftigtal leden telt, anderen dachten dat er wel twintig faculteiten binnen de Universiteit van Leiden zijn. De meesten hadden zich nog niet zo verdiept in de opbouw van de Universiteitsorganisatie.

De afgelopen maanden heb ik van verschillende ouderejaarsstudenten de vraag gekregen om nogmaals de structuur uit te willen leggen. Daarom hoop ik, in de beperkte ruimte die ik met deze column heb, de organisatie van de universiteit en de faculteit te kunnen toelichten.

Op het moment studeer je aan de Universiteit Leiden en om precies te zijn aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. De Universiteit Leiden bestaat uit zeven faculteiten, waarbij de Campus Den Haag de jongste faculteit is. Er studeren zo'n 23.000 studenten met 110 verschillende nationaliteiten aan de Universiteit Leiden. De universiteit wordt bestuurd door het College van Bestuur, bestaande uit drie bestuursleden. De Rector Magnificus is de voorzitter van het College van Bestuur. De huidige Rector Magnificus is professor Stolker. Hij is de voormalige decaan van onze faculteit. De Universiteitsraad is het medezeggenschapsorgaan van de universiteit. Zij volgt kritisch het College van Bestuur en adviseert de bestuursleden. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het bestuur van de universiteit en staat het College van Bestuur met raad bij.

Iedere faculteit heeft een faculteitsbestuur, dat is belast met het dagelijkse bestuur en het beheer van de faculteit. Het faculteitsbestuur bestaat uit vijf bestuursleden, te weten: de decaan (de voorzitter), de portefeuillehouder onderzoek, de portefeuillehouder onderwijs, de portefeuillehouder bedrijfsvoering en het studentlid / de assessor. Het studentlid wordt benoemd voor een termijn van één jaar en beheert de portefeuille studentenzaken. Het faculteitsbestuur wordt gevraagd, maar ook ongevraagd geadviseerd over zaken op facultair niveau aangaande onderwijs,

onderzoek en organisatie door de faculteitsraad. De faculteitsraad bestaat uit personeels- en studenten-leden, die zijn gekozen doormiddel van verkiezingen.

De Raad van Advies, bestaande uit externe personen die een binding met de Leidse Faculteit der Rechtsgeleerdheid hebben, adviseert het faculteitsbestuur. Zij komen een aantal keer per jaar bij elkaar. Meestal wordt advies gegeven over beleidsontwikkeling betreffende onderwijs, onderzoek en organisatie.

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid heeft vijf instituten, met aan het hoofd van ieder instituut een wetenschappelijk directeur. Met de wetenschappelijk directeurs heeft het faculteitsbestuur een periodiek overleg, waarin informatie wordt uitgewisseld over ondermeer beleidsaangelegenheden.

Tot slot noem ik het onderzoeks- en onderwijsbestuur. Het onderzoeksbestuur ziet toe op de ontwikkeling en de voortgang van de onderzoeksprogramma's. Het onderwijsbestuur, waarvan ook een student-lid deel uit maakt, is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Het onderwijsbestuur wordt geadviseerd door de opleidingscommissies. De opleidingscommissies bestaan uit docent- en studentleden en komen een aantal keer per jaar bijeen om te vergaderen over kwesties betreffende het onderwijs.

Op de site van de opleidingscommissie is te vinden welke student de belangen van jouw opleiding behartigt binnen de opleidingscommissie. Heb je suggesties of klachten over jouw opleiding, dan kun je contact opnemen met het student-lid van de opleidingscommissie.

Dit was in een notendop de uitleg over de organisatie van de universiteit en de

faculteit. Meer informatie kun je vinden op de website van de faculteit, inclusief een overzichtelijk organogram.

Mocht je meer informatie over de organisatie willen weten, schroom dan niet om contact met me op te nemen. Ik ben van mening dat het bekend zijn met de organisatie waar je studeert, je voordeel kan opleveren. Immers, je weet dan welke weg je moet bewandelen om actief en betrokken te kunnen worden.

In het universitaire bestel van de Universiteit Leiden kunnen de studenten een prachtige positie innemen. Het motto van de universiteit is niet voor niets praesidium libertatis – bolwerk van de vrijheid. Er is genoeg vrijheid om je als student binnen de universiteit en faculteit te kunnen ontplooien en ontwikkelen.

Universiteit Leiden

FACULTEITSAGENDA MAART/APRIL

Maart

10 mrt

17 mrt

17 mrt

19 mrt

24 mrt

24 mrt

25 mrt

25 mrt

26 mrt

27 mrt

27 mrt

28 mrt

28 mrt

Meeloopdag Rechten

Meeloopdag Criminologie

Oratie prof. mr. S.J.H. Gijrath

Lezing Leidsch Juridisch Genootschap

Meeloopdag Recht en Bedrijf

Vergadering Faculteitsraad

Hazelhoff Guest Lecture 5 met topeconoom Han de Jong

Promotie mrs. C. Chamberlain Bolanos

Afstuderen (criminologie)

Afstuderen (notarieel recht)

Afstuderen (rechtsgeleerdheid en jeugdrecht)

Let's Get Social

Afstuderen (fiscaal recht)

Symposium Gendered innovations

April

3 apr

5 apr

10 apr

11 apr

14 apr

14 apr

18 apr

21 apr

24 apr

25 apr

26 apr

29 apr

30 apr

Thorbeckelezing in Gent

Bachelor voorlichtingsdag

Let's Get Social

Oratie prof. mr. S.J. Schaafsma

Vergadering Faculteitsraad

Afscheidscollege prof. mr. B. Wessels

Goede vrijdag (faculteit gehele dag gesloten)

2e Paasdag (faculteit gehele dag gesloten)

Afstuderen (rechtsgeleerdheid en jeugdrecht)

Afstuderen (fiscaal recht)

Koningsdag (faculteit gehele dag gesloten)

Afstuderen (criminologie)

Afstuderen (notarieel recht)

Column

De Poolse Landdag en het ontbijt van de rechter

Heel veel mensen geloven dat rechtvaardigheid niet verwijst naar iets objectiefs, iets gegevens. Ze menen dat het een zuiver subjectieve notie is, waarover iedereen anders kan denken. Zo ongeveer als over de smaak van een ijsje: de één vindt het lekker, de ander niet. Dit subjectivisme ligt ten grondslag aan het zogenaamde rechtspositivisme, dat zegt dat het geldend recht bepaalt wat rechtvaardig is.¹ Wat een keurige manier is om te zeggen dat het recht eigenlijk niets anders is dan de willekeur van de machthebber. Rechtvaardigheid is maar een naam.

Deze opvatting heeft veel rechtsgeleerden ertoe gebracht te pleiten voor democratie. Immers, als het recht in wezen niets anders is dan de willekeur van de machthebber, dan kan men er maar het beste voor zorgen dat iedereen gelijkelijk deelt in de macht. De willekeur van de gemeenschap als geheel is volgens hen te prefereren boven de willekeur van een enkeling of een kleine elite. Niet omdat dit rechtvaardiger is, maar omdat dan de kans het kleinst is dat er vervelende dingen gebeuren. In een democratie heeft iedereen immers instemmingsrecht en kunnen vervelende dingen dus worden tegengehouden. Aldus genoemde rechtsgeleerden.

Deze opvatting is wijdverspreid, maar is ze ook goed doordacht? Een tweetal kritische kanttekeningen.

1. In de praktijk heerst in de democratie de meerderheidsregel. Niet de gemeenschap als geheel beslist wat recht is, maar de helft plus één. Democratie is zo gezien dus niet de willekeur van de gemeenschap, maar de willekeur van de meerderheid. Dat zal weinig problemen opleveren zolang de bevolking homogeen is – elk individu sterk lijkt op alle anderen in voorkeuren en aversies –, maar als de bevolking divers is en een meerderheid staat tegenover één of meer minderheden, mondt het snel uit in in wat Tocqueville de tirannie van de meerderheid heeft gedoopt.²

Hoe vaak komt het voor dat de bevolking homogeen is? Bijna nooit. De meerderheidsregel is dus problematisch. Echt democratisch zou het zijn te beslissen met algemene instemming. Iedereen zou dan een veto hebben over alle op te leggen regels. Alleen zo zou niemand nooit te maken krijgen met regels die hem niet zinnen. Maar ja, is deze mooie theorie bruikbaar in de praktijk? Ooit hadden de Polen een parlement waarin een dergelijk veto bestond. Maar navolging hebben ze nooit gekregen. We spreken nu nog over 'Poolse Landdag (parlement)' als we willen aangeven dat een vergadering hoogst wanordelijk en onproductief is.

We zitten dus vast aan de meerderheidsregel en daarmee aan de mogelijkheid van tirannie van de meerderheid. Bestaat daartegen een praktisch realiseerbare waarborg? Ja, dat wat Locke het onaantastbare recht op 'life, liberty, and property' noemde en wat tegenwoordig mensenrechten heet. Maar wat nu als de meerderheid, al dan niet gekwalificeerd, in haar willekeur, besluit om

de mensenrechten af te schaffen? Als deze laatste slechts gebaseerd zijn op de willekeur van de meerderheid, valt daar weinig tegen in te brengen. Maar is er iemand die er zo over denkt? Of hebben we hier te maken met iets wat voorafgaat aan het geldend recht? Een notie van objectieve rechtvaardigheid?

2. Dezelfde rechtsgeleerden die pleitten voor de democratie, omdat ze de willekeur van de gemeenschap zou zijn, pleitten er ook voor dat de rechter optreedt als een automaat, die volstrekt mechanisch te werk gaat in zijn toepassing van de geldende regels op het concrete geval. De reden voor dit pleidooi is evident: als recht willekeur is, impliceert elke vrijheid van de rechter bij de uitleg van geldend recht dat men de willekeur van de gemeenschap vervangt door de willekeur van de rechter.

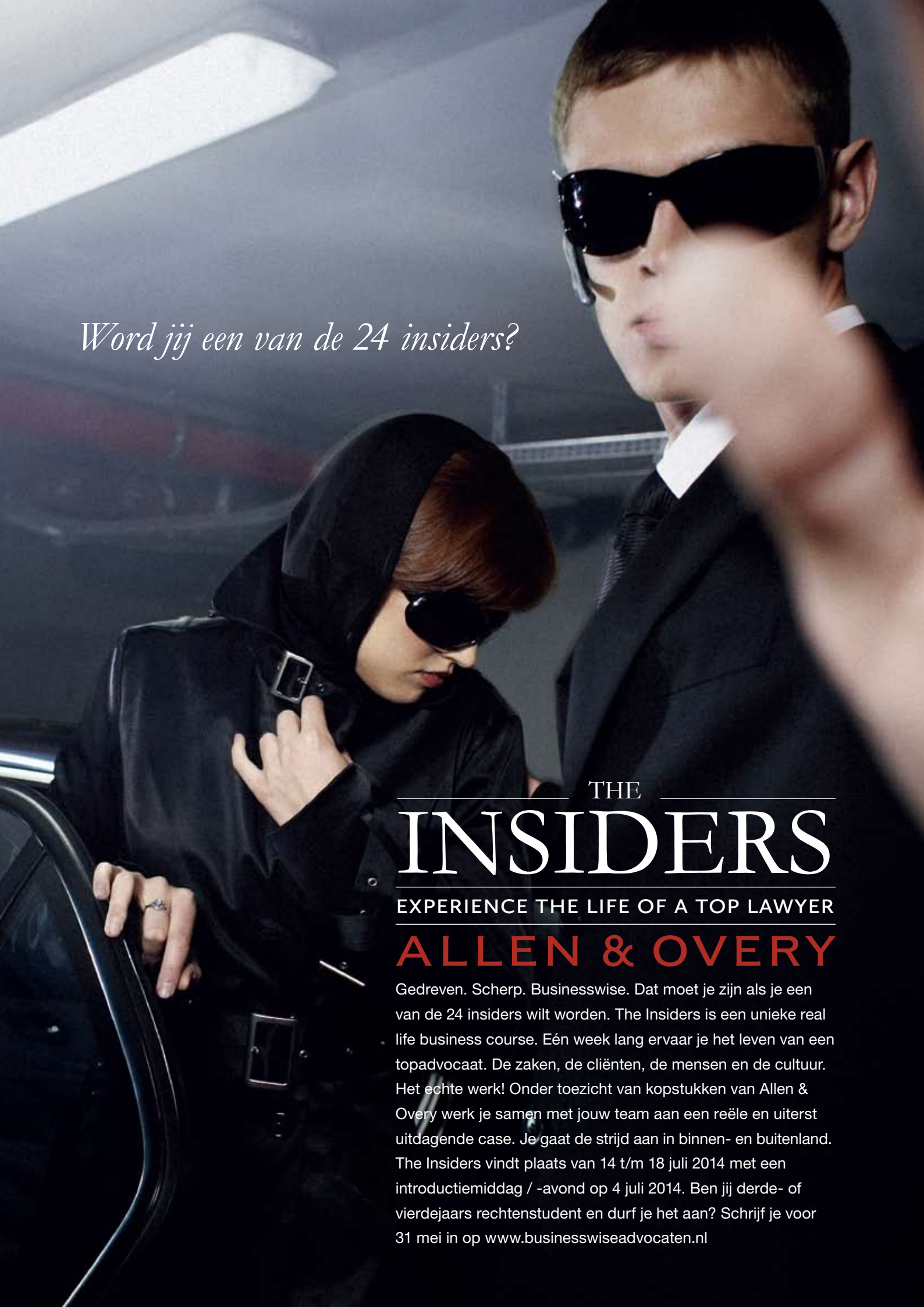
Al gauw kwam men erachter dat de rechter in de praktijk nooit als 'juge-automate' kan optreden, omdat uitleg van een rechtsregel meer is dan simpelweg een conclusie trekken uit een aantal premissen, omdat zo'n regel vrijwel altijd multi-interpretabel is. Maar dat betekent dat het recht, hoe democratisch ook tot stand gekomen, uiteindelijk niets anders is dan de willekeur van de rechter. Hij is immer degene die in laatste instantie bepaalt wat het recht in een concreet geval betekent. 'Law is what the judge had for breakfast'. (Zijn ontbijt bepaalt zijn geestelijk welzijn en zijn geestelijk welzijn zijn uitspraak.)

Klopt dit? Als dit waar is heb ik een vraag. Als een rechterlijke uitspraak inderdaad willekeur is, waarom zou de rechter dan nog onafhankelijk moeten zijn? De 'Telephonjustiz', zoals die in de voormalige DDR werd gepraktiseerd, waarbij rechters tevoren werd verteld wat hun oordeel moest zijn, is dan niet willekeuriger dan onafhankelijke rechtspraak. Het is slechts een andere willekeur die de doorslag geeft. Daar die van politici of ambtenaren, hier die van rechters. Willekeur blijft het.

Hoe kan het dat we rechterlijke onafhankelijkheid zo belangrijk vinden? Antwoord: omdat we vinden dat de rechter onpartijdig moet zijn. Vinden we dat omdat de machthebber dat zo heeft bepaald? Als de machthebber zou bepalen: 'Rechter, wees partijdig', zou iemand daarmee dan instemmen? Zouden iemand dan concluderen: 'Partijdigheid is rechtvaardigheid'? Of hebben we hier te maken met iets wat voorafgaat aan het geldend recht? Een notie van objectieve rechtvaardigheid? **N**

1 Over de term rechtspositivisme heerst veel verwarring. Zie voor wat hier als zodanig wordt afgeschilderd eerst en vooral de werken van Hans Kelsen en Gustav Radbruch. De Oxford-don H.L.A. Hart wordt ook dikwijls rechtspositivist genoemd, maar zijn these van de scheiding van recht en moraal impliceert zo ongeveer het tegendeel van wat Kelsen en Radbruch c.s. beweren!

2 Een sprekend voorbeeld is de situatie in Irak. Daar staat een meerderheid van Shiiten (60 %) tegenover twee minderheden: de Soennieten (20%) en de Koerden (20%).

Word jij een van de 24 insiders?

THE
INSIDERS

EXPERIENCE THE LIFE OF A TOP LAWYER

ALLEN & OVERY

Gedreven. Scherp. Businesswise. Dat moet je zijn als je een van de 24 insiders wilt worden. The Insiders is een unieke real life business course. Eén week lang ervaar je het leven van een topadvocaat. De zaken, de cliënten, de mensen en de cultuur. Het echte werk! Onder toezicht van kopstukken van Allen & Overy werk je samen met jouw team aan een reële en uiterst uitdagende case. Je gaat de strijd aan in binnen- en buitenland. The Insiders vindt plaats van 14 t/m 18 juli 2014 met een introductiemiddag / -avond op 4 juli 2014. Ben jij derde- of vierdejaars rechtenstudent en durf je het aan? Schrijf je voor 31 mei in op www.businesswiseadvocaten.nl